

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IVRIS CANONICI|| SEV PONTIFICII|| PARTITIONES,||

Grégoire, Pierre

[Frankfurt], 1595

VD16 G 2996

16 De sententia excommunicationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63677)

P *c. hec autem de pœniten. dist. 2. ca. pœna, ead. dist. Disputantur & dantur rationes, quare remittantur interdum ex causa pœna, in ca. requiritis. & ca. tanta nequitia, 11. & septem sequentib. 1. quest. 7. ex causa pietatis, necessitatis, multitudinis, dispensationis, utilitatis maioris & misericordie. Accedit humanitati & temperamento. respiciendum, 1. 1. & l. hodie, 1. 3. de pœnis; P. Perspicendum (inquit Martiannus) est iudicanti, ne quid aut durius, aut remissius constituatur, quam causa deposcit. Nec enim aut severitatis aut clementiæ gloria affectanda est, sed pensato iudicio prout quæque res exposulat, statuendum est. Plane in leuiorib. causis promptiores ad leuitatē, iudices esse debent; in grauiorib. pœnis, seueritate legum cum aliquo temperamento benignitatis subsequi. Et Vlpian. in d. l. hodie: hodie licet ei, qui extra ordinem de crimine cognoscit, quod vult sententiam ferre, vel grauiorem vel leuiorem, ita tamen in utroq; modo rationem non excedat.*

q *In c. ex parte, 28. in fi. de priuileg. lib. 5. tit. 3. c. plerumq; c. sedes, c. super literis, 20. de rescript. c. significante, §. qui matrimo. accusa. possunt. l. in fundo, de rei vind. P. c. anaritia, de elect. in Sex.*

r *per simplicitate peccare dicuntur, qui cum aliquo bono zelo delinquunt, vel ignoratē qui aliqua ex parte non in totū a pœna releuantur, c. 2. de sortileg. lib. 5. tit. 2. c. 2. de apostat. c. super literis, 20. de rescript. c. 3. de consecrat. dist. 2. & simplicitati parcendū aut, ca. cum vniuersorum, de rer. permut. vbi de hoc agitur. l. 1. de dolo. P. l. inter, de excusa. tutor. P.*

c. *presbyterum, in fi. 50. dist. c. iniustum, §. fin. 11. q. 3.*

c. *inter alia, 6. §. nec inde damnati, de immuni. eccles. c. fi. 36. q. 1. l. presenti, 6. de his qui ad eccles. confug. lib. 1. C. tit. 12.*

CAP. VII.

Utilitas & effectus pœnarum.

A *Pœnarum utilitas consistit, in reparatione damni dati, a emendatione delinquentis, b vel in tollendo incorrigibili, c vel ad præbendum exemplum aliis, ne simile committant. d Quamobrem nec facile vel sine causa pœna remittenda est. e Remittendi autem causa poterit esse, si aliter satisfactū sita crimine; f vel de eo pœnitentia sufficienter sit facta, g vel reuocetur sententia condemnationis, vt iniusta. h*

SCHOLIA.

a *vt c. 2. de raptori. vocatur & pœna satisfactio, in l. capitaliū, §. furiosus, de pœn. P.*

b *l. si pœna, de pen. P. facultas venie incertum tribuit delinquendi, ca. iniusta, 23. q. 4. & quicumq; stultus est in culpa, erit sapiens in pœna, c. 10. qui ea. quæ Dei, 38. dist. ca. 18. si custos, 27. q. 1.*

c *ne alios inficiat, cum ipse emendari non possit.*

d *d. c. cum quidam, de iniuria. c. frater, 17. q. 4. c. quapropter, 27. q. 2. l. capitaliū, §. famulos, de paris. P.*

e *c. 3. de officio ordina.*

f *d. ca. 3. de offic. ord. ibi, vsque ad dignam satisfactionem; & in ca. ex literis, 11. de constitutio.*

g *ca. plerumq; §. causa ergo, ca. cum aliquis, 12. q. 2. c. deuotam, §. et si desinent, 27. q. 1. ca. domino, §. fi. 50. dist.*

h *c. cum ad quorūdam, de excessib. pralator.*

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS. a

TIT. XVI.

a *Est similis titulus in 5. lib. decreta. tit. 39. & lib. 5. Sexti tit. 11. & lib. 5. clem. titu. 11. & in extrauag. Ioan. 22. titu. 13. & in extrauagantib. comunib. lib. 5. titu. fin. & agitur de hac sententia excommunicationis apud Gratianum, tota 11. q. 3. & tota 24. causa, & apud nos lib. 31. syntag. c. 8. & 9.*

CAP. I.

- 1 Continuatio.
- 2 Definitio excommunicationis.
- 3 Et diuisio in maiorem & minorem.

4 *Et maioris in solemnem, & non solemnem.* A non ligat, & ei obtemperandum non est.

5 *In iustam & iniustam, & nullam.*

Diximus iam antea inter pœnas ecclesiasticas esse excommunicationem, a de quo nunc nobis latius dicendum est. b quia etiam usus eius frequentior est & medicinalis sua natura, si contemnatur vero, mortem inferens. c

Excommunicatio est, quæ a communione notarum prohibet. d

Excommunicationum alia minor, alia maior dicitur. Minor est, quæ a perceptione tantum sacramentorum submouet; maior quæ etiam a communione fidelium separat. e Dicitur & anathema, quod est æternæ mortis damnatio. f

Rursum excommunicationis maioris, quædam solemnis, quædam non solemnis dicitur. Solemnis est execratio, vel ad maiorem terrorem introducta excommunicatio, adhibitis quibusdam ritibus & ceremoniis, dicitur & hæc aliquando absolute anathema & aggravatio excommunicationis, quia reperitur post aliam contraincorrigibilem. g Non solemnis est, quæ sine solemnitate vnico fieri potest verbo, a potestatem habente & volente prolato; nempe excommunico. h

Iterum autem excommunicatio quædam iusta, quædam iniusta dicitur: i & quædam nulla. Iusta appellata, quæ recte & secundum ius infertur. k Iniusta contra, quæ non est secundum iuris regulas neque bene lata: l vt si regali metu aut iussu, aut cuiuscunque episcopi aut potentis fuerit a iudicibus male irrogata, & quæ ideo non valet. m Vt etiam iniusta, si timore terreno, n vel contra ordinem iuris, o si propter odium tantum alicuius, vel ad fauorem sine crimine & iusta causa infligatur, p quæ & lædit potius inferentem quam excommunicatum. q Harum dehinc excommunicationum iniustarum, quædam aperte iniusta est, quædam sub dubio est, num sit iniusta; illa porro quæ aperte iniusta est,

r Quod si dubium sit, num iusta aut iniusta sit, interim, donec constet de iniustitia, tenenda & timenda est. s Nulla porro est, quæ habetur perinde, ac si omnino non fuisset inflicta. t

S C H O L I A.

a *ca. nullus, c. si quis deinceps, & seq. c. diffinitus, 17. q. 4.*

B b *diximus de excommunicatione civili maiori & minori ecclesiastica, lib. 3. 1. synag. iur. c. 8. & 9.*

c *c. 1. de senten. excom. in Sext. lib. 5. tit. 11. c. multi, 2. quest. 1. c. notandum, 2. q. 3. c. medicinalis dicitur; habitatio in intentionis excommunicantis, qui eo animo excommunicat, vt excommunicatus respiciat, & qua oporteat exsequatur; quamuis semper hic effectus non sequatur; nulla autem pena maior est in ecclesia ipsa excommunicatione, cap. corripiantur, vers. qua pena, 24. q. 3. c. absit, 11. q. 1.*

d *c. ad mensam, 24. §. hac sententia, 11. q. 3.*

e *utriusque excommunicationis finitio ponitur in c. quem, 59. de senten. excomm. c. Engeltrudam, 3. quest. 4. d. ca. ad mensam, §. aliquando, & §. est & alia, 11. q. 3. dum separatur quis a communione fidelium separatur ab omni actu legitimo. Per reatum, minorem incurrimus; per sententiam, maiorem notamur, c. cura sit, 20. §. 1. 11. quest. 3. Omnis impius, si non ab ecclesia, tamen est a Deo excommunicatus, ca. certum, 24. quest. 4. & omnis mortaliter peccans, est extra communionem ecclesie donec penituerit, c. illi qui, 6. quest. 1. Maior separatur a corpore Christi & ecclesie, c. 107. canonica, c. nihil sic debet, 3. 11. q. 3. c. 2. 27. q. 1. c. tam sacerdotes, 24. q. 3.*

E f *ca. nemo episcoporum, 41. 11. questio. 3. videtur dicitur vt ad dicitur, a separato, vel suspendente, execratio; declaratio hominis indigni omni beneficio & communione humana, ratio huius execrationis in cunctis, 21. 11. quest. 3. ex priore epistola ad Corinth.*

Corinth. c. 5. Tradidi (inquit diuus Paulus) huiusmodi hominem sathanæ in interitum carnis, ut Spiritus eius saluus fiat. Ea enim ratione excommunicatus per sententiam excommunicationis, de ecclesia tollitur & pellitur, ut notatus ab omnibus erubescat; & ut Spiritus eius saluus fiat in die Domini nostri IESU CHRISTI. Porro enim excommunicatus dicitur dari sathanæ, eo quod extra ecclesiam diabolus est, sicut in ecclesia Christus; ac per hoc quasi sathana traditur, qui ab ecclesia communione remouetur. can. 3. 2. omnis Christianus, 11. q. 3.

g Ita ab excommunicatione distinguitur anathema, in c. cum non ab homine, 10. de iudic. similiter in c. 1. de locat. vnus ex legatis summi Pontificis prohibuit, ne hospitia Bononia ante tempus conductionis conducerentur sub pœna excommunicationis, post illam alius prohibuit id ipsum, sub pœna anathematis.

h Excommunicatio solo verbo fit, c. 1. de eo qui furtiue ordines suscep. libr. 5. titul. 3. o. gloss. in can. cum aliquis, 108. ad verbum, cautelam, 11. quest. 3. si que & solo verbo etiam absolutio. c. 2. comperimus, 24. q. 2. & ibi gloss.

i Sic dicitur, pastoris sententiâ, siue iustam siue iniustam timendam, in can. 1. 11. quest. 3.

k Idem iniuste fieri dicitur, quod bene fit, & secundum ius; c. ius dictum est, 12. de verbor. signifi. c. quid dicam, 14. quest. 4. veluti si propter manifestum feratur excessum, ca. venerabilibus, 7. §. sane si certum, de sent. excom. in Sex.

l Iniustum dicitur, non iure factum, ut iniuria. l. 1. de iniur. P.

m c. Iniustum, 89. 11. quest. 5. sententia per metum lata, nulla est, tamen tenet nisi elidatur per exceptionem; can. Lotharius, 31. quest. 2. c. omne, 25. q. 1.

n c. fratres, 9. q. 1.

o capit. seruetur, §. item sententia, 11. quaestione 3.

A p cap. non solum, §. aliquando, ca. quatuor, cum 5. seq. 11. q. 3.

q ca. certum, ca. de illicita, ca. si habes, §. ubi ergo, 24. quest. 3. Si quisquam (inquit diuus Augustinus) fuerit iniuste anathematizatus, potius se oberit qui facit; quam qui talem patitur iniuriam; Spiritus enim Sanctus habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur aut soluitur, immeritam nulli ingerit pœnam; c. 87. illud plane, 11. quest. 3. Quia duplex communio vna interior bonorum spiritualium, & fidei in ecclesia, quam non possumus amittere sine peccato mortali, impietate aut offensa precedente. Alia est exterior, que respicit ecclesie sacramenta & usum eorum, a qua expellimur per excommunicationem tâquam per pœnam, qua arcemur a communione ecclesie & commercio fidelium. Quare excommunicatio exterior ei, qui non amisit interiorem communionem, potius benedictio cœsetur, ut ait Malachias, ca. 2. maledicam benedictionibus vestris, &c. Et diuus Matth. c. 5. ver. 16. Beati eritis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me; Et 1. diui Petri, c. 4. ver. 14. Et proinde excommunicationem debet precedere peccatum & iudicium ecclesie; neq; iniuste excommunicati in terris, sunt ligati in caelis. Quia tribunal iudicis aeterni, nec fallit, nec fallitur; tribunal vero episcopi, potest falli & fallere; ca. 1. de senten. & re iudic. in Sexto. Atq; ecclesia non iudicat de oculis, Deo autem omnia palam sunt. Ideo dicitur in ca. a nobis, 28. de sent. excom.

r Iniusta excommunicatio coram Deo non ligat. c. quomodo, cū 9. can. seq. 11. q. 3. Erit & iniusta excommunicatio, si contineat expressum iuris errorem, ut in l. 1. qua sent. sine vlla appella. rescind. P. ut si quis excommunicet aliquem eo, quod non det, quod de iure dari ei non debet, ut in clem. pastoralis, §. Pisana, de re iudic. Pandect.

s Et ita de dubia intelligitur, cap. 1. & can. A quibus episcopi, 11. q. 3. quod sit iimenda sententia episcopi iusta vel iniusta, scilicet de cuius iniustitia non apparet, idem in c. quibus episcopi, 27. eadem 11. quaestione 3. Quia & sententia excommunicationis lata ex falsa causa, & sine ordine iuris, tenet & valet, donec contrarium statuatur; ca. sacro, de sentent. excommunic. cap. 1. eodem titul. in Sexto. Quemadmodum & absolutio ex falsa causa, & sine ordine in- B ris facta, ut ait Rota decisione 399. incip. si pronuntietur, in nouis. Sic in cap. 35. irritam, 11. quaestione 3. dictum est, irritam esse sententiam episcoporum, & ideo a synodo retractandam. Sic iniusta vel ex falsa causa lata sententia excommunicationis, non ligat quoad Deum, ca. certum, 43. & §. de his, & cap. non debetis, 64. §. ex his, 11. quaestio. 3. Sed quod pertinet ad ecclesiam, si lata est ab eo, qui habeat po- C testatem & iurisdictionem super excommunicatum, ideo ue est retractanda vel absoluenda errore cognito, aut iniustitia manifestata non obstante contradictione aduersarii, cap. sacro, de sentent. excommunic. Et qui ante absolutionem contemneret, etiam iniustam, peccaret mortaliter contemnendo. can. andi, 21. §. cum ergo, 11. quaestio. 3. & presumitur semper D sententia superioris iusta, donec de contrario doceatur; cap. in presentia, de renuntiatio. capit. sicut, de re iudic. Atque cum Gratianus retulisset dictum diui Augustini, in Psalmum 3. qui iustus est, & ei iniuste maledicatur, praemium illi redditur; addit in cap. 90. qui iustus est, 11. quaest. 3. iniuste nihilominus ligatum parere debere sententia, ne ex contumacia incipiat ligari.

t nullam esse excommunicationem colligit E gloss. ad cap. presentia, 10. ad verbum, cautelam, de sentent. excommunic. post Hostiensem super Rubricam eius tituli, ex causis sequentibus, & proinde dari absolutionem ad cautelam iuxta textum. Primum,

si post appellationem interpositam legitime, appellans fuerit excommunicatus. Secundo, si contineat intolerabilem errorem, cap. venerabilibus, de sentent. excommun. in Sexto. Tertio, in casu cap. statuimus, eodem titu. in Sexto. Quarto, si non dicatur iudex, qui tulerit excommunicationem, cap. audiuimus, 3. de consuetud. cap. cum olim, de priuileg. Neque, a non suo iudice lata sententia valet, nisi is, in quem pronuntiatum fuerit, in eum consenserit. l. si per errorem, de iurisdiclio. omnium iudic. P. l. 2. de iudic. P. Quinto, si a iudice quidem suo lata sit, sed ab excommunicato; ca. audiuimus, 12. & c. aperta, 24. quaestio. 1. Sexto, si quis excommunicatur a delegato contra delegantis intentionem, ca. fin. de preben. c. auctoritate, de priuileg. in Sexto. Septimo, si proferatur ab intruso, vel a iurisdictione suspensio. can. alienationes, 12. quaestio. 2. Octauo, si proferatur a volante interdicitum hominis, cap. tanta, de excessibus prelator. Nono, ubicunque quisquam excommunicatur contra sui priuilegii tenorem, cap. cum capella, & ca. quanto, de priuileg. Decimo, in casu, cap. cum ad quorundam, de excessibus prelator. si quis excommunicetur ab eo qui visitat, exigente euectiones, quas ipse non vult prestare supra definitionem, cap. cum Aposolus, de censib. Undecimo, si proferatur a delegato impetrato per excommunicatum in casu non permisso, in c. 1. de rescript. in Sexto. Duodecimo, in casu, cap. quia plerique, de offic. ordi. Decimotertio, si impossibile sub pena excommunicationis iubeatur excommunicato, gloss. in cap. per tuas, de sentent. excommunic. Impossibile quippe preceptum iudicis nullius est momenti nec obligat, leg. 3. que sententia sine appellatione rescindant, lib. 49. P. tit. 8. facit cap. Odoardus, de solutio. cum impossibilem generatiter nulla sit obligatio, l. impossibilem, de regulis iuris, P. leg. si stipuler, de verborum obligatio. P. cum similib.

CAPVT II.

Pro quibus feratur excommunicatio.

Excommunicatio a iure ob criminum penam imponitur, a per hominem quoque & pro crimine; b pro contumacia; c non autē pro leuioribus causis, d aut propter vindictam proprie & particularis iniuriæ excommunicantis. e Potest tamen qui excommunicandi potestatem habet, contra nimiam potentiam laici seu secularis, imperitus, excommunicatione in eum dicta, se defendere; f fit & aliquando ad finem reuelationis occulti, vt si excommunicetur omnes, qui sciunt latrocinium aliquod, vel aliud crimen admissum; nisi reuelauerint & denuntiauerint intra certum præstitutum tempus. g Cæterum pro peccato alterius, nemo debet excommunicari, h Excommunicari autem poterunt qui bona clericorum vel episcoporum retinent & surripuerint, vsque ad satisfactionem. i

SCHOLIA.

a Sic ait Rota in decisione 9. vtrum si commisso, in antiquioribus collectis a Bisigneto: liquet ex titulis de sentent. excom. Et in aliis iuribus inferius citandis, dum agetur de excommunicatione iuris, capit. fin. de constitutio. in Sexto. Atque hæc excommunicatio iuris vel canonis, ligat etiam propter occulta, glossa ad clemen. fin. de immunita. ecclesia, ad verbum, dantis, glossa ad clem. multorum, in fin. de hereticis. Vide distinct. Casetani apud beatum Thomam, 2. 2. questio. 1. arti. 3. Alphonsus de Castro, lib. 2. de iusta persecutio. heretico. cap. 13. Sunt autem plura crimina, in quibus ipso facto quis incurrit sententiam excommunicationis, vt in percussione clerici; cap. si quis suadente diabolo, 17. quest. 4. de inendo carcere clericum, cap. nuper, 29. de sentent. excommunicat. In effractione ecclesia, cap. conque- sti, 22. de sentent. excommunicat. si quis cle-

A ricum conuenerit coram iudice laico. cap. molita, 11. quest. 1. ca. unico, 11. q. 2. Et in quibusdam aliis casibus similibus, quorum 32. enumerat Et probat glossa ad ca. eos qui, 22. ad verbum, canonis, de sentent. excomm. in Sexto; quos ibi videbis.

b vt si admonitus sit incorrigibilis, cap. tam sacerdotes, cap. ecce autem, 24. quest. 3. si quis immunitatem vel libertatem ecclesiasticam violauerit, cap. 4. de immunita. ecclesia. cap. grauem, 33. cap. nouerit, 39. de sentent. excomm. Sic pro pena futuri delicti potest generaliter excommunicatio imponi; vt quicumque furtum commiserit, sit excommunicatus, cap. fin. de constitutio. in Sexto. Et in singulari non poterit ita crimini imponi, si tu tale quid commiseris, te excommunico; capit. Romana, §. caueant, de sentent. excomm. in Sexto.

C c ca. certum est, 43. ca. si episcopus, 11. q. 3. can. si quis deinceps, in fine, 17. questio. 1. c. quoniam frequenter, vt lue non contestat. Et c. cap. ex parte, de verborum significat. si quis decreto, vel constitutioni sui pralati non obtemperauerit, c. 2. cap. quod super, c. cum in ecclesiis 10. de maiori. Et obediens, nisi forsitan is, qui non obtemperauerit, appellauerit, cum distinctio. ca. licet, 10. de sent. excommunic.

D d in c. nemo episcoporum, 41. cap. nullus, ca. plerunque, §. causa ergo, 11. quest. 3. Hoc etiam prohibet concilium Tridentinum, sessione 25. decreto de reformatione, ca. 3. Et nullus debet excommunicari præterquam pro peccato mortali, vt ait diuus Thomas.

e cap. inter querelas, 23. questio. 4. notatur in cap. 1. de maledicis; Et in cap. si quis ergo, 2. q. 7.

E f cap. dilecti, 6. de sent. excom. in Sexto. quod loquitur non de se vindicante, sed de se defendente,

g Ratione enim testimoniis dicendi, cognuntur testes, in cap. 1. de testibus cogen. Id autem quod non denuntiantes dicantur ex-

communicati, intelligi par est, si sciant & probare possint, vel si eorum probatio fidem facere possit, & si tales sint qui cogi ad testimonium possint. Quod disputat Angelus Clauasius in summa, §. denuntiatio, num. 13. & in verbo, excommunicatio, 1. nu. 20. ubi & nulla esse dicitur excommunicatio, quia ita lata esset, ut scientes testificarentur, qui probare possent & non possent tanquam continens errorem intolerabilem. Nisi proferens sententiam diceret, quod B qui non posset, probare diceret sibi tanquam patri. Sic sacerdos non tenetur admonitus sub poena excommunicationis reuelare sibi confessum; ca. sacerdos, de poeniten. dist. 6. ca. si omnia, 6. quaest. 1. can. placuit, 6. quaest. 2. cum similib. Quia seu non tanquam homo, sed tanquam Deus, can. si sacerdos, de officio ordinarii; cap. omnis utriusque sexus, §. si de poenitent. & remissioni. Quare neque parentes vel alii, qui non coguntur testimonium dicere, censentur excommunicari; cum neque volentes admittantur, l. parentes, C. de testib. ca. fin. §. in iuri, 4. quaest. 3. l. lege Julia publicorum, de testib. Memini de hac causa excommunicationis ad finem reuelationis, & testimonii furti, vel inuentionis rerum perditarum, & ne fiat nisi pro grauioribus causis, concilium Tridentinum, sessione 25. cap. 3. de reformatione. Et de eadem re Pius Quintus edidit regulam seu constitutionem ordine, 183. in Bullario coactio per Laertium Cherubinum, per quam statuit, ut istae excommunicationes expediantur in curia ad instantiam & supplicationem eorum, quorum interest, in qua exponantur res valorem, earum, & ut committatur ordinario episcopo loci, vel eius vicario generali in spiritualibus, sub hac forma ex concilio Tridentino, si causa diligenter, & magna maturitate per illum examinata, pro rei temporis & persone qualitatibus, sibi pro sua conscientia videbitur expedire.

h. c. si habes, 14. q. 3.

Ai ca. de laicis, 46. & seq. 12. quaestio. 2. sed & pro sententia executioni demandata in fauorem victoris lata in camera imperiali, contra contumacem. Postquam & banno imperiali suppositus fuerit contumax, potest ab ecclesia in eum impetrari sententia excommunicationis, donec satisfecerit iuxta quandam bullam Raymundi a sede Apostolica obtentam, ut habetur in tertia parte ordinationis iudicii imperialis, tituli 48. nu. 17.

CAPVT III.

A quibus sententia excommunicationis inferatur.

Sententia excommunicationis inferitur vel a canone seu ipso iure, vel ab homine, per sententiam; a & minor & maior. Ius vero quod infligit, vel est commune, b aut statutarium, c ipso iure communi, c minori excommunicatione ligantur committentes mortale peccatum, d & excommunicatis & denunciatis maiori excommunicatione, communicantes locutione, oratione, salutatione, mensa. e Si tamen quis communicaret cum excommunicatis, auxilium aut fauorem, vel consilium impendendo, tunc ut particeps sceleris eodem vinculo maiori excommunicationis esset innodatus. f Maiori porro excommunicatione ipso iure notantur, diuini, g violatores ecclesiarum, h manus violentas in personas clericorum vel religiosorum inferentes, i quibusdam casibus exceptis; k item fallarii literarum papae, l noua telonia imponentes, clericos m Romam euntes spoliantes, n diripientes res mortui episcopi, quae seruari debent eius successori, o haeretici. p

SCHOLIA.

a c. nuper, de sententia excom.
b cap. excommunicamus, de haeretico. cap. si quis suadente diabolo, 10. quaestio. 4. cum similibus.

c ut in statuto contra locantes domos Bononia

- nia ante tempus, in c. 1. de locato. lib. 3. tit. 18. & in pena prohibitionis furri. sub pena excommunicationis in statuto posita, ca. fin. de constitutio. in Sexto. Tale statutum possunt facere in ecclesia vniuersali summus pontifex; & quilibet episcopus in sua dioecesi, ca. visis, 6. q. 2. ca. corripiantur, 14. q. 4.
- d** Quia ex commisso mortali peccato, maxime quod occultum est ecclesie, sequitur excommunicatio seu separatio a participatione sacramenti corporis Domini; quod, si quis cum hoc peccato susceperit, recipit in sui ipsius perditionem, ca. audi, 11. quest. 3. ca. fin. de cler. excom. ministrante. Exempla tot adferri possunt, quot sunt genera peccatorum mortalium, in quibus quilibet ea committens, incurrit sententiam ipso iure minoris excommunicationis, ut in sacrilegio, c. si quis inuentus, 17. q. 4. in recipiente ecclesiam de manu laici, & eam tenendo, c. si quis deinceps, 16. quest. 7. & in quolibet notorio peccatore, ca. neq., 88. distinct. c. illud, 95. distinct. cum similibus. Caterum quamuis minori excommunicatione notatus, priuetur participatione sacrosanctae eucharistiae, tamen non est priuatus communione ecclesie, vel participatione aliorum sacramentorum, ingrediq; potest ecclesiam ad sacra audienda.
- e** c. si Apostoli, 16. c. excommunicatos, 17. c. cum excommunicato, 18. c. qui communicauerit, 19. c. cura, 20. c. ad mensam, 24. 11. q. 3. que omnia de excommunicatis denuntiatis intelligi monet Gratianus, in d. ca. cura, §. fin. & ca. multi, 2. q. 1. ubi dicitur Pauli citatur prohibitio, prioris ad Corin. 5. de cibo cum excommunicatis non sumendo, & c. omnis, 24. q. 1. ubi & citatur, dicit Ioannis sententia de non dicendo aue hareticis, & in c. Apostolo. n. Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniuixerit, communione priuetur, & in can. 14. synodi Sardienensis, & c. 9. synodi Carthaginensis. eo pertinet, c. si quis frater, 28. cum seq. 1. quest. 3. sic & explicatum,
- A** ex concilio Lateranensi, de excommunicatis non vitandis, in concordatis. Notat autem Pand. ad c. sacris, quod met. caus. quod communicans excommunicato, non peccat mortaliter, sed venialiter, nisi in quinque casibus 1. quando communicat in contemptum clauum, vel 2. in contemptum superioris; vel tertio si communicat in diuinis, 4. quando communicat in crimine, 5. si excommunicatus sit aliquis, cum sibi communicantibus. Consentire videtur diuus Thomas. Hostiensis tamen, ad c. quod in dubiis, de sent. excom. & Ioan. & Arch. ad c. rogo, 11. q. 3. quod si quis participat cum excommunicato contra prohibitionem canonis, non peccat mortaliter, nisi forsan nimis frequenter, & hoc faciat in contemptum canonis, arbitratus excommunicationem ridendam; Si autem participat contra prohibitionem hominis, peccare mortaliter, ut mitius agatur cum lege, quam cum homine, iuxta l. Celsus, de arbitris.
- f** c. nuper, 29. de sent. excom. ut in exemplis, c. significauit, & ca. si concubina, eod. tit. de sent. excom. sic & intelligendum, c. sacris, quod metus causa, de participantibus in crimine cum excommunicatis.
- g** qui sacrilegiis & diuinationibus intendunt. cano. si quis ariolos, ca. non oportet, c. aliquanti, c. sortes, c. si quis clericus, ca. auguriis, 26. q. 5.
- h** & raptores rerum earundem; ca. canonis, 11. q. 3. c. omnes ecclesie, & c. frater, 17. q. 4. c. si quis, 24. q. 3.
- i** c. si quis suadente, 14. q. 5. c. si quis, 24. q. 3. c. 1. 3. 13. & aliis. sub titulo de sent. excom. idem si mandet percussu. c. 6. §. 1. eod. tit. & etiam si volentem percusserit in satisfactionem vindictae, c. 36. eo. & quanquam occulte percusserit quis, ca. 7. eod. vel ei sit a volente remissa iniuria; capit. quamuis, 58. eod.
- k** ut si quis iocando percusserit, vel ob disciplinam, c. 1. c. 54. §. 1. de senten. excom. si sit percussus, qui non est in habitu cleri-

- cali, & qui pro clerico non habetur, ut in A
c. 4. 2. 3. 2. 5. eod. tit. & sic de similibus alibi
explicitis, supra lib. 4. tit. 9. c. 10. nu. 3. &
gloss. lib. 1.
l c. si quis episcopus, 50. distin. c. ad falsario-
rum, de crimine falsi.
m c. 2. 3. si quis Romipetas, 24. 9. 3. c. innova-
mus, de treuga. & pace.
n In proxime citatis iurib.
o c. illud, & seq. hac huius placiti, 12. 9. 2.
p c. quod autem, 4. 9. 1. c. excommunicamus, B
in utroq., de heretic.

CAPVT IIII.

A quibus feratur sententia excommuni-
cationis hominis.

ECclesiarum prelati, & qui habent ali-
quam iurisdictionem, imo plebanus,
& alii ordinarii contra sibi subditos, sen-
tentia excommunicationis vti possunt &
interdicti, a nisi mulieres sint, quæ etsi iu-
risdictionem habeant, tamen excommu-
nicare nequeunt. b Solus etiam episcopus
solemnem excommunicationem inferre
potest. c Si autem extra ecclesiam ipse sit,
excommunicandi ius non habet. d Nisi
forfan hereticus hereticum excommuni-
cauerit, e vel si detestabile sit crimen pro-
pter quod quis sit ab heretico excommu-
nicatus. f Non excommunicat etiam lai-
cus iure suo; g quamuis ex delegatione Pa-
pæ possit. h Neq; regulariter alii possunt
excommunicare quam presbyteri. i Poterit
etiã excommunicare abbas & prior mo-
nachos suos. k Qui deliquerit quoque in
alterius diocesi, ab eius ordinario excom-
municari poterit; neque potest a proprio
episcopo ante legitimam satisfactionem
absolui.

SCHOLIA.

- a c. cum ecclesiarum prelati 3. de sent. excom.
lib. 1. tit. 3. 1. atq; ibidem singulariter dici-
tur in fin. episcopum superiorē excommuni-
catis, non posse sententiã excommuni-
cationis latã ab inferiore, qui poterat excommu-
nicare, sine congrua satisfactione, & ple-

bani conscientia, relaxare. Idem in c. 1. de
eo qui furtive ordinē suscepit, lib. 5. tit. 30.
Arguitur & alios, quam episcopum posse
excommunicare, ex c. nemo episcopus, 11.
2. 9. 1. Nemo, inquit, Episcopus, nemo
Presbyter excommunicat aliquem, an-
tequam causa probetur. Fuerant & an-
tiquitus tolerata excommunicationes dictæ
sancti Eleuterii. Eo quod ex privilegio cō-
cederentur per prepositum ecclesie sancti
Eleuterii, quæ deferebatur per uniuersum
orbem, & vendebantur, ex quib. plures ab-
usus sequebantur, atq; ideo fuerunt prohi-
bitæ deinde, & interdictum preposito san-
cti Eleuterii, eas in posterum concedere, ut
habetur in Pauli 3. Cōstitutione 64. incip.
licet nuper, in Bullario Laertii (herubi-
ni; Hic tamen obseruandum est, quod no-
tat Panor. ad c. 2. num. 2. de offi. ord. quod
cessante cōsuetudine, sacerdos curatus, ne-
que in genere, nec in specie excommunicare
potest; explicat & plenius, in c. si quis con-
tra, de foro compet. in repetitione. Quia 1.
excommunicatio est iurisdictionis cōten-
tiosæ, quæ non debet fieri in inuitum, c. ne-
mo episcopus, 2. 9. 1. Curatus vero vel cu-
rio, non habet iurisdictionem fori cōten-
tiosi, sed fori tantum pœnitentialis, can. de
persona, 11. 9. 1. Item 2. excommunicatio,
est meri imperii, ut notat Inno. ad c. trans-
missam, de elect. Simplex autem curatus
non habet ea, quæ sunt meri imperii. 3. in-
tra dicunt, sententiã excommunicationis
a iudicibus esse ferendam, ut in c. 1. de sent.
excom. in Sext. c. quarenti, de verb. signif.
c. Archidiaconus, de offi. Archid. talis au-
tem non est curio.
b c. delicta 12. de maiori. & obedient.
c Et dicitur illa proprie excommunicatio epi-
scopalis, non alterius, c. nemo, 11. 9. 3.
d c. verbum, de pœn. dist. 6. audiuius, cum
2. seq. 24. 9. 1.
e c. miramur. §. si. & c. seq. 24. 9. 1.
f c. Subdiaconus, vsq; ad §. post tamen, dist.
24. 9. 1.
g d. c. Subdiaconus, §. post tamen, vers. vel
Catho-

Catholico non sacerdote, *cap. 24. q. 1.* *Et c. si de immu. ecclesia. in Sext. c. quanto amplius, 46. de priui. in Sex. c. bene quidem, 1. vers. maximus episcopus, 96. dist. h* *notat glo. ad d. c. 1. §. maximis, 96. dist. ad verbum, laico, argu. c. si. 10. q. 3. c. præter hac, 6. §. verum, 32. dist. Et sic expresse notat glo. ad c. bene quidem. ad ver. laico, 96. dist. Et glo. ibidem, ad verb. præter Romanam, notat auctoritate episcopi nihil posse laicum in ecclesia constituere nec B*

i c. canonica, de senten. excom.
k prior excommunicatus, sibi non obediens monachos, in c. cum ab ecclesiis, 18. de maiori. Et obediens. lib. 1. titu. 33. abbas monachos, ut in c. sicut tuis literis, 33. de simonia, lib. 5. tit. 3.
l c. 1. de raptio. ratione enim delicti clericus alterius dioceseos. fit fori episcopalis loci, in quo deliquit, ut ibi conueniri Et iudicari possit; can. 1. 3. q. 6. ca. placuit, in 2. 6. q. 3. c. postulasti, Et c. si. de foro compet. auben. quia in prouincia; ubi de crimine agi oporteat.

CAPVT V.

Qui excommunicari possint.

Sententia generalis excommunicationis ligat tantum excommunicantis subditos. *a* Subditi autem dici possunt, ratione delicti commissi in loco, ubi est pœna excommunicationis; *b* & ratione loci & territorii. *c* Non possit tamen excommunicari vniuersitas, vel omnes habitantes alicubi, quâuis interdictum ecclesiasticum in vniuersitatem, vel habitantes ferri possit; *d* Nec excommunicatur superior ab inferiore; neq; qui appellauit, post appellationem ab eo a quo appellauit, minus excommunicari possunt, qui Christiani non sunt, ut pagani; *g* quive iam mortui; *h* nisi in tali reatu mortui fuissent, qui post mortem accusari possit, & is quoq; qui committit crimen, damnari possit, sicut de hæreticis mortuis fit. *k* Non potest item ex-

communicari priuilegiatus, contra suum priuilegium; neq; suffraganeus ab officiali episcopi eo absente. *m* Poterit autem excommunicatus, nondum etiam absolutus, iterum excommunicari, & sæpius. *n* Ceterum excommunicationis vel interdicti generalis vel suspensionis sententia non ligatur episcopi, nisi de illis nominatim fiat mentio. *o* Excommunicari potest dominus propter contumaciam sui procuratoris. *p*

SCHOLIA.

- a c. fin. de constit. in Sext. ca. 1. Et seq. 6. q. 3. Contra non subditos lata nulla est ipsi iure, c. sententia, 11. q. 3. Subditi episcopi dicuntur ratione iurisdictionis spiritualis, omnes, qui sunt in sua diocesi, etiam terre principes, c. omnes, 4. de maiori. Et obediens. Subditi etiam sum. Pont. omnes Imperatores Et reges in spiritualibus, Et que ad animam pertinent; c. solite, 6. eo. tit. c. suscipitis, 10. dist. c. cum ad verbum, 96. dist. Sic meminit Platina Gregorium 7. excommunicasse Henricum 4. utentem inuestituris episcopatus; Et ob eandem causam Paschalem 2. excommunicasse Henricum 5. Adrianum 4. Fridericum Anobarbum seu Barbarossam; Innocentium 3. Imperatorem Philippum; Bonifacium, 8. Philippum pulcrum regem Gallie; Ioannem 22. Ludouicum Banaria ducem; aliosque pontifices alios principes ob diuersas spirituales causas.*
- b c. nobis, in 2. de senten. excom. Ratione delicti quis sortitur forum alioquin non proprium, aub. qua in prouincia, iuncto toto titulo, ubi de crimine agi oportet, Et ideo alienigena potest a pralato loci, in quo deliquit, excommunicari; in 2. de raptio. c. placuit, Et c. fin. 6. q. 3.*
- c c. si. de foro compet. Et ibi interpretes, Et ad ca. a nobis, de sent. excom. notant interpretes, quod iudex potest excommunicare suum subditum contumacem, etiam extra territorium.*
- d c. Romana, §. in vniuersitatem, de sent. excom. in Sext. potest ante interdicti finitus,*

eo. tit. in Sex. Ratio diuersitatis, quia alius pro alio puniri non debet, aut pro alio excommunicari. c. si habes, 14. q. 3. puniuntur autem infantes, & non delinquentes, si excommunicatio generalis in eos locum haberet. Item vniuersitas est nomen iuris, & non persona, nec habet vnā & propriam communem omnibus animam, Inno. in c. grauē, de sent. excom. Si tamen de facto excommunicaretur vniuersitas, teneret excommunicatio, vt ait Ioan. Andreas, & alii interpretes ad d. c. Romana, de sent. excom. in Sex. Sic Honorius, qui coronatus est anno Domini, 1285. 17. Kal. Maii, statuit excommunicationem contra communitatem & officiales ciuitatis Parmensis ob excessus commissos contra fratres predicatores; ob damnatam de heresi per inquisitionem quandam mulierem; tandem tamen ipse dissoluit, vt habetur in constitutione eius. 1. incipiente olim in Bullario Laertii Cherubini.

e c. cum inferior, de maioritat. & obedient. nisi superior iam ligetur excommunicatione iuris.

f c. per tuas, de sent. excom. ca. dilecti filii, in 1. de appell.

g c. audiuimus, §. vnde Apostolus, cum seq. 24. q. 1.

h ca. damnationis, §. his auctoritatibus, 24. quaest. 2.

i vt si agatur de crimine hereseos, c. sane, 6. & ibi exempla, 24. quaestio. 2. & aliud exemplum in c. quicumq. clericus, 23. q. 8. Et in eo qui se occidit voluntarie, in c. placuit, 2. quaest. 5. & aliud in eo, qui sibi heredem scribit hereticum, in dict. capit. sane, 24. q. 2.

k d. c. damnationis, §. ex his auctoritatibus, & c. f. 24. q. 2.

l c. nec aliquis, 5. & c. quanto, 26. de priuil. nisi forsā priuilegiatus incidat in excommunicatione iuris, percutiendo clericum, c. nullus, 8. de sent. excom. nec vititur iuris beneficio, qui contra ius facit delinquendo, in l. auxilium, de minorib.

A in c. 1. §. fin. de offic. ordina. in Sexto.

n c. ita quorundam, de Iudais. Sicq. pro diuersis causis quissimam excommunicari potest, & a diuersis. Et plures etiam pro eadem sicut contumax excommunicatus, iterumque potest anathemate & grauatione reagravatione excommunicari. c. excellentissimus, & c. omnis, 11. quaest. 3. cap. de viro, 2. quaest. 2. ca. eos qui, 87. dist. in ca. ad hoc, de postu. prala. vt qui in sordibus est, sordescat adhuc; cap. penult. 47. dist. Obiici tamen posset primum excommunicationis effectum esse, vt notatum expellat a communione ecclesia, cap. Engeltrudam, fin. 3. quaest. 4. & quod expulsus non possit dici iterum expulsus, nisi redierit prius ad ecclesiam; priuatio enim praesupponit habitum, l. decem, de verbor. obligat. P. l. Iulianus, de diuor. ius, ca. ad dissoluen. dum, de despons. impub. Dehinc & facere videtur, quod ad ecclesiam non videantur pertinere, qui extra ecclesiam sunt, ca. multi, 2. quaest. 1. est enim vltimum remedium ecclesiae excommunicatio, & post eam non habet, quod possit amplius facere, ca. cum non ab homine, de iur. siem quod anathema sit mortis aeterna illatio, c. nemo episcoporum, 11. q. 3. & semel mortuus morti amplius non dicitur. Item quod iam extra ecclesiam positus, magis extra eam poni non possit, c. omnis, 11. quaest. 3. Item facit contra in argumentum, l. qui bis, de verbor. obligat. Sed haec omnia & similia non obesse ostendimus, si considerauerimus excommunicationem habere duos effectus, vnum eiciendi extra ecclesiam & ligandi, alium reliquandi seu detinendi; nihil enim prohibet dicere ligatum extra ecclesiam, aetiori vinculo detineri posse, vt si contingat a priori vinculo eum solui, alio quoq. detineri possit. Quemadmodum dum quis incarceratur pro vno debito, nihil prohibet, quin & pro alio commensurati commendetur detinendus, vt quamuis a primo debitore liberatus fuerit, pro alio detineatur. Quod si quis etiam pro vno

ca. si

*casu excommunicatus, pro eodem iterum A
excommunicetur, non tam noua sententia,
quam prioris renouatio dicitur, in cap. 1.
24. quast. 1.*

*o in ca. quia periculosum, de senten. excommu-
nic.*

p c. 1. ut lite non contestata, &c.

CAP. VI.

De forma excommunicationis.

EXcommunicandus primo canonica mo-
nitione est admonendus, alioquin non
ualet excommunicatio. *a* Dehinc ipsa ex-
communicatio nominatim de aliquo est
facienda & publicanda, ut vitari debeat
excommunicatus. *b* Nemo tamen erit ex-
communicandus nominatim, priusquam
sit de crimine confessus vel conuictus. *c*
Debet & fieri presentibus testibus moni-
tio. *d* Utque excommunicatio proferenda
in scriptis, adiecta etiam causa excommu-
nicandi, & cuius etiam sententiae exemplum
exhiberi debet excommunicatis, *f* quorum
postea sunt publicanda nomina. *g* Rursum
in solemnibus excommunicationibus, debent
duodecim sacerdotes circumstare episco-
pum, & lucernas siue candelas ardens in
manibus tenere, quas in conclusione ana-
thematis vel excommunicationis, in ter-
ram proicere debent, & pedibus concul-
care; subinde & debet epistola per paro-
chias mitti, continens & nomina ita excom-
municatorum, & causam excommunica-
tionis. *h* Fertur sententia excommuni-
cationis pure, & de presenti, potest & fer-
ri sub conditione, veluti nisi Sempronio
satisfecerit intra viginti dies, te excommu-
nicatum vel suspensum vel interdictum ef-
fere cognoscas, quae non nisi adueniente co-
nditione sortitur effectum. *i* Caterum for-
ma excommunicationis canonis est in pro-
hibitione, ne quid fiat sub poena excom-
municationis. *k* Cum tamen in excom-
municatione hominis dicendum sit, ego
te excommunico. *l* Neque excommuni-
cacio est, cum quis dixerit praecipio tibi

cum interminatione excommunicationis,
ex eo enim quis non est excommunicatus,
nisi postea excommunicetur.

SCHOLIA.

a ca. sacro, 47. de senten. excom. ca. 3. 9. 13.
eod. tit. in Sex. c. reprehensibilis, 26. c. cum
speciali, 61. de app. & in ca. Apostolorum,
30. excommunicationem fieri debere post
trinam admonitionem dicitur, atque et-
iam, c. constitutionum, 9. de senten. excom.
in Sext. expresse exigit tres admonitiones
distincte precedentes, vel una pro omnibus
cum debito spatio temporis, sic monitio iu-
dicialis trinare requiritur, ca. de illicita, 24.
9. 3. c. contingit, in 2. c. sacro, de senten. ex-
com. ca. si quisquam, c. si autem, de coh. ab.
cleric. & mulie. aut una peremptoria pro o-
mnibus ad efficiendam contumaciam. l. non-
nunquam, de sud. in P. l. tres denuntiatio-
nes. C. quomodo & quam iudi. cum legiti-
mo interstitio temporis, habitatione ne-
gotii, & qualitatis personarum, maxime-
que utimur una sufficiente monitione pro
tribus in notoriis, cap. constitutionem, 9. de
senten. excom. in Sext. c. cum sit, de app. fa-
cti etiam necessitas quando accelerationem
desiderat, non patitur trine monitionis aut
dilationis expectari tempus, ut ibidem di-
citur. Item, si sit tale crimen, pro quo quis
excommunicatur sine monitionis solemnitate,
si in excommunicationem ipso facto
sine sententia incidit. ca. reprehensibilis,
26. versi. nisi forte talis sit culpa, de sen-
ten. excommun.

b ex D. Paulo, 1. ad Corinth. 5. Ibi, si is qui
frater inter vos nominatur, inter vos for-
nicator, &c. Nominatim excommunicare
est ita ex nomine certam personam ostendere,
vel ex aliis indubitabilibus circum-
stantiis prodere, ex quibus possit esse certum,
illam esse excommunicatam. ca. constitu-
tionem, c. licet, de sent. excom. in Sex. clem.
grauius. in si. eod. tit. facit cle. 1. de vit. &
honest. cler. §. nominatim. de exhib. lim.
Tractat & quid sit nominatim interdico-

Oooo

re, velexcommunicare. **I**nn. in c. in lat. de A
 prebend. facit quod causa nominatim ex-
 communicatio fieri debeat, ut intelligamus
 non incurrere excommunicationem, cum
 qui communicaverit, cum nō nominatim
 excommunicatis, vel qui tales notorie non
 habentur, ut dictum in decreto de excom-
 munitatis non vitandis, in concil. Bas. in
 prag. sanct. & Lateranensi. in concordatis
 Gallicanis cum summo Pontifice. Non no-
 minatim facta dicitur illa excommunica-
 tio, excommunico omnes, qui tale furtum
 fecerunt, ut in c. a nobis, de sent. excom. c.
 fin. de constit. in Sex. tunc enim non teneor
 vitare furē, nisi talis denuntietur expres-
 se, vel aliter notorius sit ex euentia facti,
 c. proposuit. §. 1. de cler. excom. ministrant.
 notat tamen glossa ad c. 2. ad verbum no-
 minatim, de offic. ord. valere hanc formam
 excommunicandi, excommunicatus sit
 quicumque fecerit tale factum, in genere, **C**
 & perinde haberi, ac si nominatim fuisset
 excommunicatus & proprio nomine, quan-
 tum ad Deum, sed non quantum ad eccle-
 siam, quia non vitabitur ab ecclesia, facit
 d. c. 2. de offic. ord. & ca. excellentissimus,
 25. quast. 3. adde quid dicatur nomina-
 tim fieri, §. masculis, §. nominatim. de ex-
 hereda. lib. apud Iustitia. l. nominatim, de
 liber. & post. P.
Quod in c. 18. multi corriguntur. ca. notum, 10. **D**
 ca. nomen, 13. 2. qu. 1. arg. c. si sacerdos, de
 offic. ord. ordo enim seruandus est in excom-
 municatione facienda, c. de illicita, 34. q.
 3. & nemo episcopus aut presbyter quen-
 quam excommunicare debet, antequam
 causa probetur, propter quam ecclesiastici
 canones hoc fieri iubent, quod si quis aliter
 fecerit, arbitrio superioris a sacra commu-
 nione suspendi debet, & excommunicatus **E**
 ad eam reduci. ca. nemo, 11. 3. qu. 1. attam-
 en si hic ordo non fuerit seruatus, vale-
 bit nihilominus excommunicatio, vel sus-
 pensio, ca. si episcopus, 11. q. 3.
 d. c. sacro, 48. de sent. excom.
 c. ca. 1. §. quisquis, de sent. excom. in Sext. po-

test tamen verbo solo fieri, & verbum so-
 lum sufficit ad excommunicandum, ut no-
 tat glossa ad c. fin. in additionibus, ad ver-
 bum excommunicato, de ordinatis ab epi-
 scopo, qui renuntiauit episcopatu. Causa
 etiam qua adicitur, debet esse probata, in
 ca. de illicita, 24. q. 3.
F c. 1. §. exemplum, de sent. excom. in Sext. o-
 peratur autem illa exhibitio, quod ipse in-
 de certo cognoscat se esse excommunicatum,
 & quamobrem, & incidat in irregulari-
 tatem, si sciens se talem, celebrauerit. Alio-
 quin, quamuis excommunicatio liget ab-
 sentem & ignorantem, quoad vinculum,
 non tamen ligat quoad poenam, antequam
 sciat glossa in c. quanto, 2. q. 5. & ca. Apo-
 stolica, de exceptioni. cap. illud, de cleric.
 excommu. sinistra. Romanus. conf. 3. 37.
 quocirca si ignorans excommunicationem
 celebrauerit, vel alios actus excommuni-
 cato prohibitos gesserit, nō est irregularis.
 Anchora in c. 1. notabili 6. de concess. pra-
 ben. in Sext. & ibi notant interpretes, idco
 non posse priuari beneficio.
G sic casum in ca. cura sit, 11. q. 3. & in ca.
 ad certitudinem, 3. de sent. excom. in ex-
 tranag. communib. ut enim exemplū ex-
 communicationis datur excommunicatio,
 ut abstineat ab actibus excommunicati
 prohibitis, sic publicatio proponitur, ut ali-
 ab excommunicatorum communione ab-
 stineant.
H in c. 106. debent duodecim 11. qua. 3. obi
 glossa addit istas lucernas seu candelas ar-
 dentes existimas & pedibus conculcatis
 prouici debere extra ecclesiam, ut salinfu-
 tuatum, nec aliquo vsui habendas, ex ca.
 non omnes, 2. q. 7. Refert Burchardus has
 solemnitates, lib. 11. decr. ca. 1. 2. 3. 4. & 5.
 ex concilio Rothomagensi. ca. 3. ubi addit
 verba concepta in pronuntianda illa ex-
 communicatione, & insuper sermonem su-
 per eam habendum esse ad populum. Scri-
 bit ita Nanclerus concilium Constantien-
 se excommunicasse Benedictum 13. alius
 dictum Petrum, de Luna, cum 12. cande-
 lis ar-

lis ardentibus, hac sententia cum candelis
 accensis fieri mandatur contra detinentem
 episcopum, &c. in cle. 1. de sent. excom. &
 c. felicit. c. presenti, de penis. in Sex. sicuti
 etiam hoc genus excommunicandi solemnne
 est in pronuntiatione, pariter & in absolu-
 tione, ut habetur de solemnitate eius abso-
 lutionis. in ca. 108. cum aliquis, 1. 1. qu. 3.
 fuerunt & aliquando excommunicati b.
 solemnib. addita alia execrationes quem-
 admodum quam Theodorus vel Theodo-
 sius Papa. sub annum Domini, 642. in ec-
 clesia sancti Petri Roma, & presentia to-
 tius cleri, & ecclesie excommunicant Pau-
 lum Patriarcham Constantinopolitanum
 Monothelitam hereticum, & eius sectato-
 res, & ea de causa miscuit, ut ferunt. atra-
 mentum vino in calice, manuque propria
 scripsit sententiam excommunicationis,
 ut significaret perinde sententiam esse in-
 uiolabilem, ac si suo sanguine Dominus no-
 ster Iesus Christus scripsisset. Communxi &
 cum anathemate seruitutem personalem,
 cle. 5. dum cognita Venetorum cupiditate
 & contumacia, eis anathemate notatis sa-
 cra interdixit, eosque pro seruis vbiq; locorum
 reperirentur, direptis illorum bo-
 nis, haberi voluit, iussuque, ut scribit Pla-
 tina in cle. 5. exstat & execratio lata per
 Gregorium 7. verbis conceptis contra Hen-
 ricum 2. cum abrogatione imperii eius, &
 solutione iuramenti subditorum ab eius fi-
 delitate & translatione imperii in Rodul-
 phum apud eundem Platin in vita eius.
 c. prater ea requisiti fuimus, 40. de appell.
 libr. 2. titul. 28. qua tamen sententia, quia
 suspenditur usque ad implementum con-
 ditionis, interim appellatione interposita,
 ipsa etiam interim pendet & suspenditur,
 quod non accidit in excommunicatione pu-
 re facta, qua non suspenditur per appella-
 tionem. c. a nobis, in 1. de sent. excom.
 k in c. 1. de sagutarius, lib. 1. tit. 15. vide-
 tur enim, quod sit canon lata sententia, ut
 etiam in ca. Salonitana, 63. dist. in cl. titul.
 30. distinct.

A I dict. c. Salonitana, & ca. illud, 63. dist. &
 c. 1. de locat. & ca. 1. de eo, qui furtive or-
 dines recepit.

CAPVT VII.

Effectus excommunicationis

EXCOMMUNICATIONIS grauissimi, iiq; plu-
 res sunt effectus, & quales ex separati-
 one hominis a Deo accidere possunt. Ex-
 communicatus quippe in caelo ligatus ex
 sententia in terra lata, traditur ex Dei pote-
 state Sathanæ, a & vera vita, qua vitam vi-
 uificat, Dei q; gratia ab eo alienatur, b neq;
 ideo sacra mysteria talis pagere potest im-
 pune, c nec ad sacrum ordinem promoueri, d
 aut alium ordinare, e conferri ei beneficium
 ecclesiasticum non potest, f nec ad illud de
 eo facta electio valet, g aut postulatio, h
 aut nominatio, i aut presentatio, k ut nec
 ab excommunicato facta beneficii etiam
 non excommunicato collatio proba est, l
 aut electio per eum de alio facta, m aut præ-
 sentatio facta a clerico patrono excommu-
 nicato, n ut neq; permutatio facta tui be-
 neficii. o Rursum quod pertinet ad homi-
 nes excommunicatus est infamis, p nec po-
 test impetrare valide a summo Pontifice
 rescriptum, q pro mortuo habetur, r omni
 communionem sacramentorum matrimonio
 excepto priuatur, s ab ecclesia cum officia
 diuina peraguntur expellitur, t feudis eccle-
 siæ priuatur, u sed & subditi & vasalli eius,
 ab eius seruitio & obsequio liberantur, x
 non est sepeliendus in cæmeterio, y nemo
 cum eo sine pœna potest communicare,
 loqui, comedere, orare, & in summa, ex-
 communicatus denuntius ab omnibus est
 vitandus, aa alioquin & qui non euitauerint,
 fiunt ipsi quoq; excommunicati. bb Exce-
 ptis iis, qui permutante canone vel iure
 possunt cum illis participare, cc quales dd
 vxores, ee filii fferui & ancillæ, mancipia,
 rustici seruietes eorum gg & qui ignoran-
 tes excommunicatos eis communicant;
 sed & orator peregrinus, aut viator in ter-
 ram excommunicatorum venientes, vbi non
 possint emere, vel non habent unde emat,

possunt ab excommunicatis accipere. *hh* A
 Quemadmodum non improbat, si quis
 largiatur excommunicatis, non in sus-
 tentionem superbiæ, sed humanitatis cau-
 sa. *ii* Neque etiam communicatio interdi-
 cta est cum excommunicato ratione con-
 tractus antea cum illo iniri, qui non potest
 sine communicatione explicari, ut in so-
 cietate liquet. *kk* Possunt & excommuni-
 cati ad prædicationem verbi Dei admitti. *ll*
 Neque sententiam excommunicationis
 incurrit, qui excommunicato in his, quæ
 pertinent ad absolutionem, vel aliter ad
 salutem animæ eius, in locutione partici-
 pat, licet etiam alia verba, ut magis apud
 eum proficiat, interposuerit. *mm* Ita præ-
 dicatores qui verbum Dei eis annuntiant,
 vel confessiones eorum audiunt, possunt
 licite ab eis elemosynas accipere, præser-
 tim si in eo loco aliunde non possint su-
 stentari. *nn* Sed rursus excommunicatus
 in iudicio pro se agere prohibetur, *oo* aut
 nomine alieno tanquã procurator, *pp* aut
 aduocatus, *qq* non potest accusare, *rr* aut
 testificari, *ss* aut iudicare, *tt* aut petere sen-
 tentiam executioni demandari. *uu* Facit
 & sententia excommunicationis excom-
 municatum maiorem, ut minor censeat-
 ur. *xx* Potest & episcopus vel ecclesiasti-
 cus iudex compellere laicum iudicem, ex-
 pellere excommunicatum ab actibus iu-
 dicialiis. *yy* Incurrunt & ipso facto sen-
 tentiam excommunicationis ex constitutio-
 ne canonis, qui lædunt bona, aut personas
 excommunicantium, vel personarum ad
 eosdem pertinentium. *zz*

S C H O L I A.

- a* ca. certum, ca. omnis, ca. nihil sic, 11. q. 3.
b Deus est vera vita anime nostre, D. Ioan-
 nis, c. 1. & docemus, libr. 1. de immortalitate anime circa principium, quare a Deo
 separatus & a vita ea, incidit per excom-
 municationem in iram Dei, ca. si quis a
 catholicis, 23. q. 4.
c ca. si quis episcopus, in 3. & 4. sic incipien-

te, 11. q. 3. sit enim irregularis si diuini se
 ingerat, c. is cui, de sent. excom. in Sex.
d probatur cum distinctione, in ca. illorum,
 32. distinctio. & se sciens excommunica-
 tum, ordinari se faciens secularis, in per-
 petuum deponitur. c. cupillorum, de senti.
 excommun.
e ca. veniens, de præscript. c. 1. de eo qui fur-
 tiue ordines suscepit.
f ca. postulastis, de cleric. excommun. mini-
 strant, ca. fin. de excessibus prælator. neque
 potest optare præbendam, iuxta, c. si. de con-
 suet. in Sex. Caterum contra impetrament
 beneficiũ, non admittitur exceptio genera-
 lis opposita, ut quia lava per processus gene-
 rales ab homine secus si a lege, ut quia quis
 diceret, eum iniecisse manus violentas in
 clericum, quia tunc admitteretur, ut ait
 Rota decis. 519. nota quod non admit-
 titur, in antiq. Potest & excommunica-
 tus acceptare beneficium vacans ratione
 gratiæ, sed non potest illi per executionem
 provideri, iuxta ca. postulasti, de cler. ex-
 com. ministrat. & ita etiam decidit Rota,
 in decis. 720. nota quod excommunica-
 tus, in antiq. quia iura spiritualia non ca-
 dunt in excommunicatum, in eo scilicet lo-
 cum tenere non possunt, c. cum dilectus, de
 con. uet. ca. decernimus, & ibi Bald. per il-
 lum textum, de iudic. etiam si collatio sit a
 summo Pontif. motu proprio, ut ait Car-
 dinalis, in cle. 1. §. 1. q. 4. de relig. domi. si-
 ne sit excommunicatus a iure, siue ab ho-
 mine, Rota deci. 363. nota quod excom-
 municato, in antiq. quod tam verissimum
 est, ut collatio tunc facta inutiliter, non
 conualescat etiam secuta postea ab solutio-
 ne, eo quod ab initio nulla fuerit, ideo con-
 ualescere tractu temporis nequit. l. quod
 ab initio, de reg. iur. P. cap. non firmatur,
 eod. tit. in Sex. neque ipse excommunica-
 tus beneficium impetrare potest, & si fece-
 rit de facto, non valet impetratio. Cardin.
 ad dict. clem. 1. §. 1. questio. 5. de relig.
 dom. Proinde solitum est in curia Roma-
 na, obseruare praxin, ut summus Ponti-
 fex ad-

- fex adiciat *clausulam impetrationi*, cum A
 absolute impetrantis ab excommu-
 nicatione, quod pertinet ad hunc effe-
 ctum impetrationis.
- g Et qui eligunt *excommunicatum peccant*,
 ca. *constitutis*, in 1. & ibi glo. de appellationi-
 bus. c. cum inter. R. & c. illa, de elect. ca. si
 celebrat, de cler. ex com. ministran.
- h cap. 1. de postul. prel. gloss. in ca. fin. de ex-
 cessib. prelata.
- i c. cum inter, de elect.
- k cap. 1. & ibi Archid. per illum textum, de
 except. in Sext. Lapis allegatione 8. inci-
 piente, presentatus. Na iura, qua loquuntur
 de elect. procedunt in presentatione, gl.
 in c. sciant, & c. si. de elect. in Sext. quia &
 lata appellatione presentatio dicitur etiam
 electio. c. 2. de iure patron.
- l Quia *excommunicatus est ex fatus aucto-*
ritate & potestate in spiritualibus, ca. cum
 inter. & ibi interpretes, de electio. quod &
 intelligendum procedere in vicario ex-
 communicati, qui pendente excommuni-
 catione vel suspensione domini, non potest
 conferre, tanquam vicarius, cum una &
 eadem persona cum illo videatur, argu-
 menti. cap. 2. de consuetud. in Sext. quem-
 admodum & per mortem episcopi vicarius
 eius censetur renocatus. gloss. in clem. si. de
 procurator. Panorm. ad capit. quoniam,
 nu. 10. de offic. deleg. etiam si collator igno-
 ret, se *excommunicatum*. gloss. cap. penul-
 tim. de cleric. excommunicat. ministrant.
 Panormitan. Imola & alii, ad capit. pasto-
 ralis, §. verum, de appellat. licet & ibi glo.
 contrarium teneat, vide Cardinalem, con-
 sil. 40. incip. in facto, quia in his, que ge-
 runtur ratione privati officii, non est dif-
 ferentia inter occultum & publicum, con-
 tra tamen in gestis ratione publici officii,
 glossa & doctores in ca. ad probandum, de
 sent. & re iudic.
- m ca. unic. ne sede vaca. in Sext. gloss. in cap.
 final. de excessibus prelata, quod intelligen-
 dum de electione, que est declaratoria tan-
 tum voluntatis. Sic si inter eligentes quis-
- piam est *excommunicatus*, & alii vel ma-
 ior pars hoc sciant, possunt eum ab electio-
 ne repellere, & si non expulerint, sed cum
 tali elegerint, electio non valet. Domini.
 ad c. fin. de procuratoribus. Innocentius &
 alii ad capit. illa, de electio. glossa. in capit.
 fin. 9. quest. 1. fallit tamen in electione fa-
 cienda summi pontificis, quia ita expres-
 sum est & *excommunicatum posse ad il-*
lam electionem admitti, in cle. ne Romana
 §. fin. de electio.
- n Sic patronus clericus *excommunicatus non*
 poterit presentare, Panorm. in c. nobis. de iu-
 re patrona. Paul. de Ciudadinis, tractat. de
 iure patronat. in 3. parte prima causa ac-
 quirendi, q. 10. quia presentatio per illum
 facta, habet quandam vim electionis. glo.
 in c. sciant, de elect. in Sext. c. cum aitem,
 de iure patronat. quia clericus presentans
 variare non potest, & per eam presentatio-
 nem acquiritur ius presentatio, cap. 3. de
 de iure patronat. in Sext. diversum in pa-
 trono laico, qui intra quadrimestre tempus
 variare potest, & habere ex gratia, ubi ius
 presentandi concessum, c. quoniam, de iu-
 re patrona. Rota decis. 161. quod patro-
 nus, & decis. 527. in antiq. & decis. 2. de
 iure patron. Rochus in tract. de iure patro-
 nat. ad verbum, competenti, q. 8.
- o in Clem. 1. ubi cardin. de pen.
- p c. infames, 9. q. 1.
- q ca. 1. de rescript. in Sext. Potest tamen ex-
 communicatus maiori excommunicatione
 alicuius cause in curia Romana, & ita ser-
 uatur, ipse tamen repelli potest ab agendo,
 si ei opponatur excommunicatio. cap. cum
 inter priorem, de except. c. cum pro causa,
 de sentent. excommun. cap. ipso iure, de re-
 scrip. in Sext. Rota decis. 594. incip. die et-
 iam, in antiq.
- r doctores, in c. granem, de sent. excom.
- s cap. illud, 97. distinct. ca. ad eius vero, 5.
 dist. cap. significasti, de eo, qui duxit in ma-
 trim. quam prius polluit per adulterium. c.
 1. qui cler. vel vouent.

c Etiam adhibita seculari potestate, cap. nec A
 licuit, & ca. 7. si quis episcopus, 11. q. 3. glo.
 in cap. clericos, 21. distinct. can. qui studet,
 in verb. dimisit, 1. q. 1. imo si ex communi-
 catus expelli non possit, presbyter qui mis-
 sam dicit, eum dimittere debet, si canon
 missæ, te igitur, &c. non fuerit inceptus,
 gloss. ad clem. gravis, ad verb. impleta, de
 senten. excom. & in cap. sicut Apostolum,
 13. quæstio. 3. Felinus ad c. 2. de excep. nec
 enim etiam in oratione communicandum B
 excommunicatis, ex ca. Apostolorum. 11.
 & 12. c. excommunicatos, 1. q. 3. neg. ex-
 communicatus ad altus diuinos est admit-
 tendus, c. cum & plantare. 3. §. excommu-
 nicatos, & ibi Panormit. de priuileg. nisi post
 appellationem ea indecisa & pendente ef-
 fet excommunicatus, cap. ad presentiam,
 56. de appellat. & nisi permittatur adesse
 prædicationi verbi Dei, cap. responsio, 43.
 de senten. excommun. alioquin, neque et C
 tam ipsi priuilegiatis licet celebrare diui-
 na coram excommunicatis, ca. episcopo-
 rum, de priuileg. in Sec.
v c. granem, 53. §. si. de sent. excom.
x c. fin. de pen. & si. 15. q. 6.
y ca. nobis, 28. de sent. excom. ubi id explica-
 tur. Atque si fuerit excommunicatus, in
 cæmeterio sepultus, vel in ecclesia, debent
 eximi inde ossa, cap. sacris, de sepulch. ubi &
 ratio, quod iis, quibus viuentibus nõ com-
 municauimus, non debemus mortuis com-
 municare, idem in ca. 1. 24. quæ. 1.
z ca. excommunicatos, & seq. 11. q. 3.
aa dicto canon. excommunicatos, & canon.
 cum excommunicato, 11. quæst. 3. cap. sic-
 ut 29. de senten. excom. cap. postulatus, 7.
 de cleric. excommun. ministr. lib. 5. tit. 27.
 imo euitandi a priuilegiatis. c. cum & plan-
 tare, 2. §. excommunicatos, de priuileg. ca.
 nulli, de senten. excommunic. Atque tamen E
 obseruandum, quod Clemens 3. distinxit,
 in ca. cum non ab homine, 14. de senten.
 excom. excommunicatũ propter inuicem
 uolentiam manus in clericum, uitan-
 dum esse, etiam non denuntiatum, ab eo,

qui scit eum esse excommunicatum, si alii
 quoque sciunt, quod si tamen occultus est
 excommunicatus, & alicui soli cognitus,
 is non tenetur eum euitare publice quan-
 diu ab ecclesia toleratur, at priuim tene-
 tur eum euitare. Si sciens excommuni-
 catum, quod ad se pertinet, tenetur eum et-
 iam non denuntiatum uitare, c. si tantum,
 & ca. placuit, 6. q. 2. certus enim amplius
 certiorari non debet. 1. in fin. de action.
 emt. P. c. si inimicus, 93. dist. quia excom-
 municatio secum trahit executionem, ca.
 pastorales, de appellat. & denuntiatio non
 fit, nisi propter ignorantes. Deus enim ligat
 non homo. ca. nemo contemnat, 1. quæstio.
 3. tamen hodie non est excommunicatus
 uitandus ante denuntiationem, vel nisi
 notorius sit secunragantem
 Martini 5. in concilio Constantiensi edi-
 tam, & Leonis, 10. in concilio Lateranen-
 si, unde tituli de excommunicatis non ui-
 tandis, in pragmatica sanctione, & cõcor-
 datis Gallicanis.

bb si participat quis cum persona nomina-
 tim prohibita in crimine, tunc & maior
 ipse excommunicatione notatur, ca. si con-
 cubine, 55. de senten. excommun. & ca. si
 significauit, 13. eod. maxime si excommu-
 nicati fuerint quidam cum participantibus,
 can. excellentissimus, 11. quæst. 3. cap.
 quod in dubiis, 33. de sent. excom. cum ta-
 men alioquin, qui participat vel commu-
 nicat cum persona excommunicata, ut in
 crimine, nõ maior sed minori excommu-
 nicatione notetur, nisi admonitus, ne com-
 municaret, nihilominus cum illo commu-
 nicauerit. d. c. quod in dubiis.

cc d. ca. quod in dubiis, & c. inter alia, 31. de
 sent. excom.

dd sequentium personarum exceptio, poni-
 tur a ca. quoniam multos, 103. 11. quæst.
 3. ex Gregorii, lib. 7. regesti & concilio Ro-
 ma edito, sunt enim hæ persone eius quali-
 tatis, quæ commode separari nequeant ab
 inuicem. Inhibetur tamen usdem partici-
 pare in criminibus excommunicatorum,
 in dist.

- in dicit. capit. inter alia, § 1. de sentent. ex-
commun.
- A** **ee** uxores tenentur vinculo matrimonii in-
solubili, cum in diuina vita consuetudi-
ne, in §. 1. de nuptiis. l. 1. de ritu nupt. inter
corporalia, de traslat. episc. Matthei 19.
§. 5. cū similib. & vir & uxor pro eadem
persona reputantur. Gen. 2. ut inseparabi-
les, §. 1. de vsu & ha. l. si stipulatus fuero,
de verb. oblig. socii diuina & humana do-
mus, l. aduersus, rerum amot. C.
- B** **ff** filii & patres pro eadem persona quandiu
in potestate sunt. l. fin. C. de imp. & pro ea-
dem voce, §. & vero, de inutilib. stipula. &
filiusfam. non est homo integer, sed pars pa-
tris, l. cum scimus, de agricol. & cens. libr.
11. C. vna caro, pater & filius, ca. contra-
dicimus, 35. q. 3. & filios castigatores esse
parentum morib. non conuenit §. sed quod
sanctum, de nuptiis. in nouell. ut indeco-
rum patrem a filio regi. l. is qui in ea, de tu-
toribus & curator. dat. ab is. & ca. 1. Et
semper filio ut liberto, persona patris & pa-
troni sancta & honorata videri debet. l. li-
beto, 9. de obsequiis parentib. & patronis
prestatis lib. 37. P. tit. 15. Si tamē ex con-
trario filius est excommunicatus, pater non
tenetur ei communicare, ut nec dominus
seruo excommunicato, c. de filia, 27. qua.
1. quemadmodum & filius emancipatus
tenetur euitare patrē excommunicatum,
ut notat gl. ad d. canonem, quoniam mul-
tos ad verbum, uxores.
- D** **ss** qui ex familia excommunicati sunt, ei ex
necessitate inseruiunt, ideo non notantur
excommunicatione ob communicationem
personalem, quod non est licitum in lege,
necessitas facit licitum, capit. quod non est
licitum 4. de reg. iur. apud Gregorium vr-
ganum domini vox serui, leg. si seruus, de
damno infect. P. d. §. & vero, de inutilibus
stipula. l. 1. de verb. oblig. P. Et seruus do-
mino suo tanquam potentiori debet obe-
dientiam, l. cum oportet, & l. fin. de bonis,
quolibet, §. filius de nupt. in nouell. ce-
terum ab excommunicato domino libe-
rantur serui, si post tertiā admonitionem
noluerit satisfacere. c. granem, de poenis.
- hh** d. c. 105, quoniam multos, 11. qu. 3. & c.
inter alia; § 1. de senten. excom. tribuitur
autem id ipsum necessitati, qua non patitur
dilationem, ut in c. baptizandi, §. dist.
- ii** ratione videlicet eleemosyna, in qua nec
inspicitur non tam qualitas pauperis, ut
plerumque, quam quod ex Christi nomine
ad eius honorem, & ex caritate fraterna,
ei subueniendum sit, can. pasce, 86. dist. in
capit. 2. quiescamus 42. dist. in d. sic notat.
glossa fin. ad ca. donare res suas, 86. dist. in
ibi donare histrionibus vitium est, & c.
facit & ca. duo ista, 35. 2. 3. quast. 4. duo,
inquit, ista cum dicimus homo pecca-
tor non utique frustra dicuntur, quia
homo est miserere, & c.
- kk** ca. si vere, 34. de senten. excom. ne inquit
lucrum excommunicatus ex sua contu-
macia reportet, alius damnium, contra re-
gulas iuris, ut in c. legi. 16. q. 1. c. ex teno-
re, de rescrip.
- ll** c. responso nostro, de senten. excommu. ca.
104. 11. q. 3.
- mm** ca. cum voluntate, 54. de sent. excom. ca.
cum excommunicato, 11. q. 3.
- nn** d. c. cum voluntate, §. 1. de sent. excom.
- oo** sic excommunicatus ita repellitur a limi-
ne iudiciorum, per iudicem etiam parte
non opponente, ob publicam vtilitatem,
cap. 1. in fine, de exceptio, in Sext. eaque
ratione tertius potest opponere excommu-
nicationem, cuius etiam priuati non in-
terfit, cap. cum parati, in fine, de appellat. si
tamen de excommunicatione non fuerit
oppositum, valebit processus cum auctore
excommunicato factus; & ita seruat Ro-
ta. in decis. 818. dic quod, in antiquis, per
ca. 1. de rescript. in Sex. prudentia, de of-
fic. delega. c. pia. de except. in Sext. nec agit
etiam excommunicatus per procuratorem,
c. cū inter, de excep. Si tamen ante excom-
municationē cōperit agere, poterit in odium
eius postea cōpelli prosequi litem, per auct.
qui semel. C. quomodo & quando. iud.

- pp cap. post cessionem, de probationi. quia ei nemo sine anima periculo potest communicare, cap. exceptionem, de except. atque etiam id fit, ut magis censura ecclesiastica timeatur, c. 1. de except. in Sext. sicque excommunicationis exceptio repellit agentem, c. prudentiam, de offic. deleg.
- qq c. decernimus, de sent. excom. c. excommunicamus, §. credentes, de haretic. idque propter communionis periculum.
- rr ca. 1. 4. q. 1. c. 2. de except. in atrocioribus B tam criminibus excommunicati socii admittuntur in testimonium contra socios, ut in c. si de testibus cogen. ca. si quis Papa, 79. dist. cum similib.
- ss ca. decernimus, de senten. excom. in Sext. in aliquibus tamen casibus, in quibus aliter veritas erui non potest, quia ab excommunicatis, solent illi absolui ad cautelam, ut testimoniū ferant, sicuti notat Felinus, ad c. veniens, in 2. de testibus. atq; in causis fidel. testes esse possunt socii criminis haretici excommunicati, ut habetur in Alelexandri. 4. constitutione, 24. Urbani, 4. constitutione, 1. Pii 4. constituit. 53. iuxta ordinē collectionis Bullarum Laetii Cherubini de Nurcia.
- tt cap. ad probandum, de re iudic. Caterum excommunicato iudice, qui vices eius gerit, nō censetur excommunicatus, nisi participet in eius crimine, cap. Romana, de officio vicarii, in Sext.
- vv c. exceptionem, de exceptionibus, §. ca. 1. eod. titul. prohibetur quoque arbiter fieri. Cum hodie arbitria ad instar iudiciorum sint redacta, l. 1. de arbit. P. glo. §. Bart. ad l. Pedius. §. fin. eod. tit.
- xx ut si Papa hareticus esset, §. ideo se inuoluisset excommunicationi, ex eo, quod hareticus esset, minor etiam esset quolibet cathol. glo. in ca. 1. Acarius ad verba, in haresin, E in iuncto textu, 24. q. 3. idē dicit D. Thomas in 4. sent. dist. 19. Gabriel Biel. in canonem missa. fol. 108. Philippus Decius, ad c. cum venissent, col. 3. de iud. §. conf. 151. num. 4.
- A yy c. decernimus, 8. de sent. excom. in Sext. nempe ut ipse inter sit. nam §. ipse conueniri potest, sed non potest per se, sed per alium defendere, c. intelleximus, de iudicis.
- zz sic enim sequentibus verbis est statutum, in cap. quicumque, 1. 1. de sent. excommu. in Sext. quicumque pro eo, quod in reges, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros eorum, vel quoscumq; alios excommunicationis, suspensionis leu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederit occidendi, capiendi, seu alias in personis aut bonis suis vel suorum grauandi, eos, qui tales sententias protulerint, siue quorū sunt occasione prolata, vel eadem sententiam obseruantes, seu taliter excommunicatis cōmunicare nolentes, (nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad captionem, bonorum ipsius licentia occasione fuerit p̄cessum, nisi bona ipsa infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui auli fuerint praedicta licentia data vti, &c.

CAPVT. VIII.

Quibus modis tollitur excommunicatio.

Sed quia excommunicatus tandiu euitari debet, quandiu non probat se fuisse legitime absolutum, a dicendum nunc erit de excommunicationis absolutione. Excommunicatio itaq; tollitur multis modis. Et primum, si is, qui eā protulit, reuocet. b. Retractatur & per viam appellationis, si apud superiorem eam iniuste factam doceatur, qui etiam si possit absque periculo morae, potest excommunicatum ad excommunicatorē remittere intra competentem terminum absoluendum, alioquin & poterit per se, vel per alium prout viderit expedire, sufficienti cautione recepta,

pta, munus ei absolutionis impendere. *c* A
 Possunt & adiri pro retractanda excom-
 municationis sententia, vicini episcopi per
 modum conuersionis & auxilii, *d* vel su-
 perior proximus non omisso medio, per
 viam appellationis. *e* Absolutione quoque
 fit remissio excommunicationis, cum quis
 restituitur communioni, a qua excommu-
 nicatio expulserat. *f* Dicitur & fieri aliquā-
 do a sententia excommunicationis rela-
 xatio, *g* verum excommunicationis causas
 dolere reticens, non absoluitur. *b* Tollitur
 & excommunicatio per admissionem ad
 osculum eius, qui absolueret potest. *i*

S E H O L I A.

a *c.* sicut nobis, 39. de sent. excom.

b *ca.* sacro approbante concilio, 48. §. si vero
 index, de sentent. excom. Potest enim tu-
 dex suam interlocutoriam sententiam re-
 uocare, neque eo reuocante admittitur a
 grauato per primam, eius appellatio, *c.* cum
 cessante, de appell. l. quod iussit, de re ind. P.
 atque errorem suum interlocutione corri-
 gere potest, *ca.* qualiter, & quando, in 1. de
 accusatio. potest & palliare perperam di-
 ctum vel actum, *c.* nisi, de auctorita. & u-
 su pallii, nisi forsan ex sententia excom-
 municationis fuisse damnatum illatum.

c *dict.* *c.* sacro, 48. & *c.* caueat, de sentent. ex-
 communi. *ca.* 4. si episcopus, 11. q. 3. ubi sin-
 gularis glossa ad verbum, interpellet, no-
 tat, antiquitus coram aliis episcopis audiiri
 solitum eum, qui vellet docere se fuisse in-
 iuste excommunicatum, hodie non ita: ni-
 si post appellationem a iudice fuerit excom-
 municatus, vel nisi dicat errorem expres-
 sum in sententia, *cap.* per tuas, de sent. ex-
 communi. Et nisi appellatione usus fue-
 rit ad metropolitanum ab iniusta excom-
 municatione, qui appellatorem exacta cau-
 tione, de satisfaciendo iuri, potest vel eum
 absolueret, vel absolendum ad excommu-
 nicatorem remittere, *d.* *c.* per tuas. Alioquin
 citra appellationem conquestus, de iniusta
 excommunicatione coram superiore, non

absoluitur statim ab eo, sed remittitur suo
 ordinario, qui excommunicauit, absoluen-
 dus, qui si eum noluerit absolueret, tunc ipse
 metropolitanus absoluet etiam citra ap-
 pellationem, per *c.* ad repudiandam, de offi-
 cio ordinarii, quem admodum & citra ap-
 pellationem, si viderit sententiam esse aper-
 te & manifeste iniustam, si neque remis-
 sione, poterit absolueret, *c.* sollicitudinem, de
 appella. id ipsum faciet, si periculum sit in
 mora absolutionis, *d.* *c.* sacro, de sen. excom.
d vicini episcopi adiri possunt, seu finitimi
 ab eo, qui a suo episcopo dicit se iniuste, vel
 per iracundiam excommunicatum, *can.*
 4. si episcopus, *ca.* si quis presbyter, *ca.* cle-
 ricus, 13. q. 3.

e *c.* Romana, 5. cap. venerabilibus, 7. de sen-
 ten. excom. in Sexti. Appellatio est oppres-
 sorum per sententiam, remedium, *c.* vnic.
 de appel. in extrauag. communibus. l. 1. de
 appella. non tamen valet appellatio omisso
 medio, ut si omisso episcopo appelletur ar-
 chiepiscopus ab ordinario inferioris senten-
 tia. in capit. dilecti, 66. de appellat. libr. 2.
 tit. 28. gradatim enim est appellandum,
ca. anteriorum, §. illo videlicet, 2. quest. 6.
c. super questionum, §. porro, de offic. dele-
 gat. l. Imperatores, de appella. P. l. prae-
 cipimus, *C.* eo. tit. l. 1. qui & a quibus appell. non
 non licet, P. maxime si quando re ipsa ap-
 pellatum est ad alium, quam proximum su-
 perioiorem, & exceptio ea de re proposita sit.
 Nam alioquin posset non opposita illa ex-
 ceptione, iudicium superioris omisso medio
 defendi, *c.* referente, de praeb. *c.* significan-
 tibus, de operis noui nunti. Posset & appel-
 lari omisso medio ad Papam, propter pleni-
 tudinem potestatis, *ca.* quoties, 2. q. 6. quia
 & aliunde is potest adiri per simplicem que-
 relam seu supplicationem, tanquam ordi-
 narius ordinariorum, *ca.* per principalem,
 & *can.* cuncta per mundum, 9. q. 3. quam-
 uis id non fiat, propter impensas & fatiga-
 tiones litigantium, quibus affici ab impro-
 bris litigatoribus possent.

f nihil enim aliud est absolueret, quam a vin-

PPP

sulo, quo quis detinetur ligatus, eximere, A c
Et ita restituere exclusum communioni,
ca. 108. cum aliquis, 11. q. 2. sic & ver-
bum absolui pro liberari, accipitur, in l. in
contraria, 37. de usur. libr. 21. P. tit. 1. &
opponitur, ut contraria absolutio conde-
mnationi. l. 1. & 3. de re iudic. lib. 42. P. tit.
1. l. nemo qui, 37. de reg. iur. in P.
g c. Oduardus, de solutioni. lib. 3. tit. 23.
h c. ex parte, de offic. iud. ordin.
i ut c. cum olim, 12. de prinil. lib. 5. tit. 33.

CAPVT IX.

Absolutionis species.

Absolutionum quædam est solemnis, quædam non solemnis. Solemnis ibi est, ubi præcessit solemnis excommunicatio, *a* & in qua sacerdotes totidē cum episcopo sunt, quot in excommunicatione. Non solemnis, quæ alio modo sine solemnitate fit. *b* Rursum quædam est excommunicationis species, absolutio dicta ad cautelam, quædam simplex præfinito iuramento ab absoluto corporaliter, quod parebit mandatis, quæ absolues ob id iniunxerit, si constiterit eum causæ eius, pro qua fuit lata sententia, culpabilem esse. *c* Est & absolutio cum reincidentia in excommunicationem, veluti si quis in mortis articulo vel moriturus fuerit a sacerdote absolutus ab excommunicatione, pro cuius absolutione adeundus sit summus Pontifex, & postea reconualuerit. nam si quam primum potuerit, non se præsentauerit summo Pontifici, ipso facto reincidit in ipsam excommunicationem. *d* Est & absolutio plenaria, quæ a pœna & culpa habet remissionem. *e* Est item absolutio quædam, quæ fit in persona procuratoris eius habentis ad hoc speciale mandatum. *f*

S C H O L I A.

a ca. 108. cum aliquis, 11. q. 3. ubi forma:
b per episcopum & alios sacerdotes vel pu-
blice vel priuatim in confessione & foro
penitentiæ.

c. cum desideres, §. secunda. c. per tres, 40.
& c. venerabili, §. 2. de sent. excom. c. 2. co-
tit. in Sext. c. ad presentiam, de appell. c. ve-
niens, de testib. In absolutione tamē ad cau-
telam obseruandum est, absolutum qui di-
cit sententiam nullam, non teneri ad iuran-
dum, nisi dubium sit, an recte fuerit exco-
municatio lata, ut notat glossa ad dictum
c. venerabili, ad verba ad cautelam, & do-
cet textus in d. c. 2. de sent. excom. in Sex.
Notat. & Rota decis. 426. incip. si decan-
us, nu. 3. in nouis, absolutionem ad cau-
telam valde esse extraordinariam, & mul-
tum præiudicalem, quia in ea, non recipi-
tur iuramentum, nec cautio præstatur, nec
satis factio impenditur, & ideo cum ma-
iori difficultate datur quam simplex abso-
lutio, prout notatur & legitur in c. solet, &
c. venerabilibus de sent. excom. in Sex. Re-
laxatio vel absolutio ad cautelam fit in du-
bio, propter periculum communionis vel
lacionis iustitia, ut in c. solet, & c. venera-
bilibus, de sent. excom. in Sex. c. veniens, de
testib. c. ad Apostolica, de cler. excom. mi-
nistran. c. ad audientium, de appellationi.
Ita ecclesiastica censura quæ est nulla po-
test tolli ad cautelam, quæ seruanda est, nisi
in casu quo reperitur vitiosa, c. cū apud,
de sponsalib. c. 2. de translat. Episc. l. 1. de
re iud. P. Et sic teneri in palatio Apostolic.
scribitur in decis. Rota. 436. fuit dubita-
tum, in fi. in nouis. Ad impediendum ve-
ro, ne absolutio fiat simpliciter vel ad cau-
telam, sufficit opponere exceptionem mani-
festa iniuria seu offensa in genere, potissimū
si excipiens referat se ad acta. Tempore ta-
men probationis, prædictam manifestam
iniuriam specificare oportebit, iuxta nota-
ta in cap. solet, de sentent. excommunic. in
Sext. Rota decis. 5. incip. sefficit. in nouis,
& decis. 72. si petatur, in nouis. Termi-
nus autem probationis manifesta iniuria
ad fines impediendi absolutionem ad cau-
telam in d. cap. solet de sent. excom. in sex.
incipit currere ipso iure sine assignatione
iudicis, a die exceptionis huiusmodi per iur.

dicem admisse, & non a die propositionis A
sen allegationis. Speculator in titulo de ex-
ception. §. 1. Et quamuis gloss. ad dict. ca.
solet dicat, terminum octo dierum proro-
gari posse per iudicem sententia, tamen o-
pinio contraria verior est, & tenetur, Ro-
ta deci. 208. terminus octo dierum, &c.
in nouis.

d Clemen. 1. §. fin. de poeniten. ca. eos qui, de
senten. excommuni. in Sext. Hic tamen ob-
seruandum est, distinguendum esse inter
sententiam excommunicationis latam ab
homine, & a canone. Quia absolutus a
sententia lata ab homine, etiam male abso-
lutus, non reincident in sententiam excom-
municationis sine noua partis uocatione,
& sine causa cognitione, etiam si ex falsa
causa fuerit absolutus. Quemadmodum
ex falsa excommunicatus, excommuni-
catus remanet & eget absolutione, cap. sa-
cro, de senten. excommuni. ca. 1. eod. titul.
in Sext. Pari ita modo absolutus ex falsa
causa, absolutus est. Quia absolutio & ex-
communicatio pari passu ambulant, & se-
mutuo consequuntur, ca. uerbum, de poen.
dist. 1. A. dicendum contrarium in excom-
municatione canonis, in quam absolutus
reincident non parens mandato superioris,
in cap. eos, de sent. excom. Et sic seruari in
Rota dicitur per alias rationes, in decis. Ro-
ta 99. si pronuntietur & 487. si excom-
municatus in nouis. Quod si excommuni-
catus ab homine, & absolutus cautione da-
ta de satisfaciendo, non satisfecerit, potest,
reduci a iudice in excommunicationem,
aliter uero in illam non recidit, c. quoniam.
de appella. quod explicat. Rota decisio. 523.
nota quod in antiq.

e de hac absolutione plenaria, fit mentio in
Clemen. de priuileg. in clem. 2. §. ad hac
de poeniten. Datur autem hac absolutio
potissimum generaliter in anno Iubilai,
a summo solo Pontifice, ut habetur in ex-
trauag. Bonifacii, que incipit, antiquo-
rum, & cap. accusans, §. ille quoque, de ha-
ret. in Sext. & datur cruce signatis pro sub-

sidio ultra marino, ut docetur post Ho-
stiensem a Ioanne Andrea, ad cap. ad libe-
randum terram sanctam, de iudais.

f docet ita Rota decisio. 6 §. 6. nota quod Do-
mini. in antiq. Innoc. in c. cum desideres,
de senten. excommu. & ita tenet sacrum
palatium contra Hostiensem ad dictum c.
cum desideres.

CAPVT X.

De quibus absolutio fiat.

B Vnt quædam, de quibus absolutio dari
non potest omnino, ut de criminibus
mortuorum, a quibus excommunicari,
dum uiuerent, non curarunt se absolui: &
contra tamen, si uiuentes recõciliationem
petierint, neque per eos steterit, quomi-
nus absolutionem obtinuerint. Quia tunc
possent & post mortem absolui. b Sunt
quædam, quæ a quolibet sacerdote absolui
nequeunt, nisi in mortis articulo, c quæ-
dam quæ a quolibet sacerdote, & quando-
cunque extiterit disposita materia, absol-
uuntur, adhibita casuum concessorum &
prohibitorum consideratione. d Excom-
municatus porro pluries ex diuersis sen-
tentiis, & causis separatis, debet absolui ab
omnibus, alioquin ab vna absolutus, pro
aliis nihilominus remanet excommunica-
tus. e

SCHOLIA.

a cap. 1. & 2. 24. questi. 2. quibus enim vi-
uentibus non communicandum, neque
mortuis communicandum, & quia mor-
tui in peccato mortali, damnationem æ-
ternam incurrunt, nec potest illis Ecclesia
largiri absolutionem. Quare mortuorum
extra communionem ecclesie absolutio re-
linquenda est iudicio Dei. Et apud Di-
uum Mathæum c. 16. dictum fuit, quod-
cumque ligaueris supra terram, erit &
ligatum in terris: & quodcumque sol-
ueris super terram erit solutum & in
cœlis, dicitur ibi super terram, non quum
sepulti & mortui sub terra sunt homines.

- b** probatur in *cap. a nobis*, 28. de *senten. excommunic.* & sibi explicatur per *canon. his qui* 10. & *ca. qui recedunt*, 7. 16. *questio. 6.* notat glossa, ad *ca. sacris*, ad *verba*, non communicauimus, de *sepult.* Et si constiterit per iudicium, quod conuerti voluerit moriens, pro eo etiam orandum est, *capit. multiplex*, de *pœn. distinct. 1.* & *dict. cap. his qui*, 16. *quest. 6.* Quamuis enim pœnitentia ad ultimam mortis necessitatem dilata, dubia & ambigua sit, num sit salutaris & efficax, *can. si quis positus*, 2. de *pœnitent. distinct. 7.* tamen de Dei misericordia diffidendum non est, que potest conuersum ex animo ad se, & gementem peccatorem exaudire, & eius misereri. *cap. si presbyter*, & *seq. 26. q. 6. ca. illud vero*, 26. *cum duob. seq. de pœn. dist. 3.*
- c** Casus absolutionis quidam sunt solis episcopis reseruati, quidam soli summo Pontifici. Caterum in mortis articulo, sacerdos potest absolvere de omnibus peccatis & causis, cuiuscunque sint generis, & a quibuscunque censuris ecclesiasticis, *cap. non dubium*, de *senten. excommun. extrauag. unica*, in *sine*, de *crimine falsi in extrauag. Ioannis* 22. & in concilio Tridentino *sess. 14. capit. 7.* veruntamen si ita absoluti pœnitentes conualuerint ex infirmitate, debent nihilominus, ut oportet petere se absolui, neque existimare debent, si id non curauerunt, se esse absolutos sine manuum impositione eius, cui casus reseruatus est. *can. si quis*, 6. & *can. is, qui pœnitenti*, 8. 26. q. 6.
- d** in casibus non reseruatis a sacerdotibus propriis, vel quibus casus permittuntur, & qui habent potestatem audiendi pœnitentes, in *c. omnis utriusque*, de *pœnitent. & remissioni. cum siml.*
- e** *c. cum pro causa*, 27. *c. officii*, 42. de *senten. excommun.*

CAPVT. XI

Quis possit absolvere ab excommunicatione.

A Ivs soluendi, vt ligandi solis permillum fuit sacerdotibus, *a* qui ligare potest, is & absolvere poterit, *b* nisi aliter iure excipiatur. *c* Inferior tamē superiorem absolvere nequit, vt neq; ligare, *d* nisi superior potestati inferioris se subiecerit. *e* In mortis articulo quilibet sacerdos potest absolvere moriturum ab omnibus casibus, etiam reseruatis summo soli pontifici, *f* sed & dum quis est aditurus mortale periculum, puta militia, vel itineris dubii, ei tamen iniungendum, vt si periculo euaserit, quanto citius poterit, adeat eum, cui reseruata erat absolutio, mandata eius suscepturus. *g* Alioquin certi sunt casus, quibus excommunicatus non potest ab alio, quam summo pōtifice absolui, vt pro iniectioe manuum violenta in clericos, *h* pro prosecutione cardinalium i incendio, *k* effractione ecclesiarum. *l* Et similibus, *m* qui occurrent facile in iure. Sunt & alii casus reseruati absolutioni solius episcopi, *n* vt absolutio a maiori excommunicatione canonis, cuius conditor sibi non reseruauit absolutionem. *o* Absoluit & sede vacante capitulū eius, vel ille ad quem sede vacante iurisdictio pertinet. *p* Sed & solemnis excommunicatio episcopalis ab episcopo solo exigit absolutionem. *q* Absoluunt ab abates suos monachos, *r* priores suos hospitalarios. *s* Proprius sacerdos absoluit a minori sententia excommunicationis. *t* Archiepiscopus vero sententias latis a suis suffraganeis in sibi subditos non debet, nisi possit de consuetudine, relaxare. *u* Excommunicatus ita a delegato summi pontificis, non potest ab alio absolui, quam vel a Papa, vel ab eo, qui delegato succedit in onere & honore, præterquam in mortis articulo. *x* Sic cum excommunicatis a Papa communicans, non potest ab alio quam ab eo absolui. *y* Possunt autem, quibus data est potestas soluendi, si excommunicati sunt, se mutuo absolvere. *z*

SCHOLIA.

a ca. verbum Dei, § 1. de *pœnitent. dist. 1. ca. canonica*,

- canonica, de sentent. excommun. Quia ut ait Innocentius. ad cap. quanto, & fin. de excessibus prelator. potestas absolventi ad potestatem clauis pertinet, qua solis sacerdotibus data sunt, cap. 1. §. vna. de summa trinitate. in principio, §. 2. 20. distinct. in principio, & ca. bene, 96. dist. ca. noua, de poeniten. & remissio. Potissimum, dum agitur de absolutione facienda in foro poenitenti. Siquidem si agatur de foro contentioso, absolutio potest delegari & committi diacono etiam, & aliis inferioribus clericis, imo & laicis cuiuscunque generis sit excommunicatio, maxime in casu necessitatis, ut notat gloss. ad ca. pastoralis, 11. §. praterea, ad verbum mortes, de officio iudicis ordinarii. gl. ad c. a nobis, 28. ad verbum non potuerit, scribit laicum in articulo mortis posse excommunicatum absolueri poenitentem ob defectum sacerdotis. per ca. quem poenitet. de poenit. distinct. 1. C. & ca. sanctum est, de consecr. dist. 4. Gloss. similis ad ca. fures ad verbum diacono. per illum textum, de furis. Nota tamen generaliter laicum nullo casu absolueri posse sacramentaliter videbiturque Dominicum Soto, in 4. sentent. distinct. 18. quest. 4. art. 1. D. Thomam in questionibus additis ad tertiam partem, q. 8. art. 2. & 3. de Turrescremata, ad ca. que poenitet. de poen. dist. 1.
- b** Quonia qui condemnandi, & absoluenti videtur vna accepisse potestatem, cap. 17. si Petrus, 24. qu. 1. vbi & glossa notat, quod si Papa mandat alicui, ut aliquem excommunicet, ut is eundem possit absolueri, quod excommunicatio & absolutio pari passu ambulent, & cui vna conceditur, & altera concessa videatur, dicto cap. verbum Dei, de poeniten. distinct. 1. facit l. 3. de rei iud. in P. l. nemo, de reg. iur. P. Ni. si summus pontifex articulum tantum excommunicandi concessisset & delegasset, ut exsecutore ad certum articulum dato, quo casu non potest ad absolutionem extra mandatam procedere, ut notat glo. ad ca. cum inferno, ad verbum ligare, de maiori, & obediens. facit c. super questionem, §. 1. & c. si. de offic. deleg.
- c** Veluti in ca. tua nos, 19. de sentent. excom. vbi incendiarius, & qui manus violentas imponunt in personas ecclesiasticas, postquam fuerint in ecclesia publicati, ut excommunicati, non possunt ab alio, quam a summo pontifice absolui. Alius & est casus. in cap. querenti, 26. de officio deleg. quando delegatus a summo pontifice, qui excommunicauit unum ex litigantibus, potest illum absolueri intra annum, non postea. Id ipsum dicendum, si Papa vel quidam alius superiori delegat auctoritatem & potestatem excommunicandi, & retineat sibi potestatem absoluenti, aut si index, qui excommunicauerit, fuisset postea maiori excommunicatione notatus. Nam nec hic ligare aut absolueri potest, ca. audiuimus, 14. q. 1. Si tamen is fuerit talis denunciatus, non utique, si occultus vel ab ecclesia sit toleratus, quibus casibus is posset absolutionem alteri dare efficaciter, ut notat Panor. ad c. veritatis, de dolo & contuma. argum. l. Barbarius, de officio pratoris P.
- d** ca. 4. inferior, 31. distinct. c. cum inferior, de maior. & obediens. minor a maiore benedicitur & maledicitur, non contra, c. denique, 6. ca. submititur, 8. 21. dist.
- e** Puta per arbitrium vel compromissum, in can. 39. peruenit, 11. q. 1. Sic Vlpianus in l. est receptum, 14. de iurisdictione omnium iudic. lib. 2. P. tit. 1. tradit esse receptum, ut maior se subiicere possit iurisdictioni minoris vel equalis, & possit ei & aduersus eum ius dici, idem in l. ille a quo, 13. §. tempestiuum, ad senatusconsultum Trebel. lib. 36. P. tit. 1. l. 1. de iud. lib. 5. P. tit. 1. l. 1. C. de iurisdictione omnium iudic.
- f** c. non dubium, de sentent. excom. c. vnic. de crimin. fals. in extrauag. Ioan. 12. in concilio Trident. sessio. 14. ca. 7. ca. pastoralis, 11. §. praterea, de offi. iud. ordin.
- g** ca. de cetero 11. de sentent. excom. vbi & gloss. notat vere absolui, etiam a simplice sacerdote in hoc casu necessitatis, neque re-

- dere in excommunicationem enaso periculo. glossa etiā ad c. quod in te 11. ad verbum pœnitentiā expresse resoluit quod profisciscens ad instum bellum etiam tempore interdicti viaticum dari possit per illum textū. Et si aliqui essent excommunicati. possunt absolui a quocung. alio. quam ab excommunicante. argum. dist. capit. de cetero de sentent. excom. Et ca. sanctum est baptisma. de consecrat. distinct. 4. Et can. in adolescentia 33. qua. 2.
- h** c. si quis suadente. 17. q. 4. c. non dubium. ca. veniens. c. ad eminentiam. c. de monialibus. de sentent. excom. cum similibus. Et hoc generaliter. adhibitis distinctionibus. nam Et monachi se percussit possunt absolui ab abbate. ca. 2. de sentent. excom. potest Et ab episcopo absolui. qui ex officio percussit. cap. 3. eod. tit. item Et is. qui percussit se defendendo. aut inuentum clericum in stupro aut adulterio sororis. uxoris. filia. dist. c. 3. Possunt Et mulieres pueri. serui. delicati. Et qui nō possunt adire summum pontificem. impediti ab aliis absolui. cap. 37. de sentent. excommun. Ea tamen lege. ut impediti cessante impedimento. teneantur adire predictum summum pontificem. cap. 26. de sentent. excommun. Poterit Et legatus de latere summi pontificis. absolueri ab hac iniectioe manuum in clericos. c. ad eminentiam. de sentent. excom. **D** item Et legatus missus non de latere. poterit id ipsum facere. sed tantum in prouincia sibi commissa. non autem legatus natus ratione sua ecclesia. cap. excommunicatus. de officio leg.
- i** c. felix. de pœnis. in Sex.
- k** c. tuanos. de sent. excom.
- l** c. conquesti. eo. tit.
- m** nempe ut in c. quereni. de officio delega. c. dura. de crimine falsi. ca. fundamenta. de electio. in Sext. capit. quicunque. de sentent. excommunicat. in Sext. clem. multorum. de haretic. clem. religiosi. de priuileg. clem. cupientes. § fin. de pœnis. clem. granis. clem. cū ex eo. de sent. excom. sunt
- A** Et alii casus qui continentur in bulla. que legitur Roma in coena domini.
- n** ut in c. peruenit. de sentent. excom. clem. cum ex eo. eodem tit.
- o** cap. nuper. de sentent. excom. tenent tamen Theologi parrochiales presbyterum seu curionem posse absolueri ab omni excommunicatione maiori Et minori. ut indretio. libr. 4. sententia. cap. 4. Bonauen. in 4. sententia. dist. 8. qua. fi. diuus Thomas ead. distin. art. fi. q. 1. At contrarium tenet Panorm. in c. monachi. c. mulieres. de sentent. excommu. gloss. ad c. si Episcopus. de pœnitent. Et remissio. ubi Et ad verbum. reuertuntur. ponit casus reseruatōs episcopo.
- p** capit. unico. de maiori. tit. Et obediēt. in Sext.
- q** c. 108. cum aliquis. 11. q. 3.
- r** c. 2. de sent. excommun. cum dist. cap. cum illorum. eod. tit.
- C** s c. canonica. de sentent. excom.
- t** nempe a minori excommunicatione. qua infligitur a iure. non a maiori. c. nuper. de sentent. excommu. Sacerdos enim proprius iurisdictionem habet in suos parochianos. Et ideo minorem excommunicationem a iure illatam in foro pœnitentiā absoluit. non alius sacerdos. Ceterum quod dicitur. alium non posse absolueri quam ligantem. intelligendus est de sententia excommunicationis lata in foro iudiciali. ut non possit absolui ab alio. quam per proferentem. vel eo mortuo. per eius successorem. can. si episcopus. 11. quaest. 3. vel per superiorem excommunicantis habentem omnem potestatem in excommunicatum Et excommunicantem. Et quamuis non deceat episcopum absolueri excommunicatum a proprio sacerdote. tamen si absoluat. absolutus est. cap. cum ab ecclesiarum praelatis. de officio. Et potest. ind. ordin. maxime si ad eum pronocatū sit.
- v** c. Romana. §. de sent. excom. in Sext. quod si fecerint non tenet relaxatio. cum nec excommunicantium nec excommunicatorū sunt iudices. c. venerabiles. eo. tit. in Sext.

x c. pastoralis, de offic. ordin.
 y c. significavit, de sent. excom.
 z c. a nobis, § 6. eod. tit. de sent. excom.

CAP. XII.

De forma absolutionis ab excommu-
 nicatione.

QVemadmodum solo vno verbo ex-
 communico, fieri cōmunicatio po-
 rest, ita & absolutio & reconciliatio, a lite-
 ris autem de ea fit probatio. *b* Si tamen so-
 lemnis præcesserit excommunicatio, &
 solemnus est adhibenda recōciliatio. Nem-
 pē vt anathematizatus pœnitentia ductus
 veniam postulet, emendationem promit-
 tat. Et episcopus qui eum excommunicauit
 ante ianuas ecclesiæ veniat, & duode-
 cim presbyteri cum eo, qui eum hinc in-
 de circumstare debent. Et si ille in terram
 prostratus veniam postulat, & de futuris
 cautelam spondet, tunc episcopus appre-
 hensa manu eius dextera in ecclesiam il-
 lum intrōducet, & communioni Christia-
 næ reddet, septem psalmos pœnitentiales
 cantando cum precibus Kyrie eleison, pa-
 ter noster, saluum fac seruum tuum, præ-
 sta quæsumus huic famulo tuo dignū pœ-
 nitentiæ fructum, vt ecclesiæ tuæ sanctæ,
 a cuius integritate deuiauerat peccando,
 admittorur veniam consequendo, reddat-
 ur innoxius per dominum nostrum, &c. *c*
 In aliquibus absolutionibus recipitur ali-
 quando iuramentum cautionis, de non ite-
 rum committendo crimine, pro quo ex-
 cōmunicatus absoluitur. *d* Item alia cau-
 tio de satisfaciendo iuri vel his, quæ dicta
 erunt in sententia, idque priusquam abso-
 lutio detur. *e* Aliquando etiam relaxatio-
 ne facta excommunicationis, pauperibus
 clericis, adiungitur alia cautio idonea de
 soluendo, si ad pinguiorem peruenerint *E*
 fortunam. *f* Porro non censetur concessa
 absolutio per solam salutationem in re-
 scripto excommunicato, directam a Pā-
 pa. *g* Neque etiam extorqueri absolutio
 vi vel metu debet, alioquin si fiat quoque;

A non valet, & qui extorquent ipso iure sunt
 excommunicati. *b* Prohibitum absolutio-
 nis beneficium pretio redimere. *i* Fit &
 absolutio in articulo mortis sub conditio-
 ne (vel ratione paupertatis, vel inimicitia-
 rum; vel iustę accusationis) quod habita o-
 portunitate curiæ Romanæ se repræsen-
 tabit. *k* Sed neque pro crimine excommu-
 nicatus liberabitur a vinculo, quin prius
 pro eo satisfecerit. *l* Sicque a morbo libe-
 rati reincident in excommunicationem
 ipso facto, si non quam cito fieri poterit
 procurent a summo pontifice absolui. *m*

S C H O L I A.

- a* c. 2. ubi gloss. verbum, minimus, 24. qua.
 3. argum. ca. quidam, 5. qua. 1. Omnis res
 generaliter per easdem causas dissoluitur,
 quibus vincitur, cap. 1. de regul. iur. apud
 Gregor. l. nihil tam naturale, eo tit. P. no-
 tat & gloss. ad c. quamuis, 58. ad verbum
 satisfaciat, de senten. excom. solo verbo in-
 duci aliquando excommunicationem &
 absolutionem, neg. satisfactionem aut iu-
 ramentum satisfaciendi esse de essentia aut
 substantia absolutionis.
- b* c. sicut nobis, 30. de senten. excommun. ubi
 tamen dicitur alia ratione & modo abso-
 lutionis fidem fieri posse.
- c* hac forma solemnus reconciliationis, poni-
 tur ex concilio Arausico in ca. cum aliquis,
 108. 11. qu. 3. qua respondet excommuni-
 cationi solemnī, de qua in ca. debent, 106.
 ca. 1. q. 3. Veruntamen quanquā ea forma
 reconciliationis sit canonis, potest nihilo-
 minus alia vi summus pontifex pro arbi-
 trio ex varia causa & delinquentium con-
 macia. Sic Henricus 4. Imperator, vt ab-
 solutionē obtineret a Papa Gregorio, hieme
 ex Germania nudis pedib. cū uxore & fi-
 lio paruo profectus Canisū versus Puliam:
 Iussit autem Pontifex Gregorius eum tri-
 duo ante portā ciuitatis remanere, donec
 admitteretur & absolutionem tunc conse-
 queretur, vt scribit Nauclerus. generat.
 37. Abbas Vrspergensis & Platina in illis.

Et Alexander 3. absolvens ab excommu- A
 nicationis anathemate Fridericum Oeno-
 barbum vel Barbarossam, posuit pedē su-
 per caput eius, dicens. Super aspidem &
 basiliscum ambulabis, &c. ut scribitur
 Psalmo 95. Clemens quoque 5. dum absol-
 vit Franciscum Dandalium ducem Veen-
 torum ab excommunicatione, quā in ipsum
 & Venetos protulerat, quod occupassent
 Ferrariam, idem Dandalium pedibus &
 manib. more quadrupedis ambulavit per
 aulam pontificis, collo laqueo alligato, ut
 refert mare historiarum. Sic & Iosephus
 Sleianus libro de adoratione pedum sum-
 mi pontificis, scribit, se legisse inter instru-
 menta seu monumenta Ecclesie Valentia
 in Aragonia Hugonem episcopum dicta
 civitatis noluisse absolvere ab excommu-
 nicatione Martinum regem Aragonia,
 non obstantibus quibuscumque supplica-
 tionibus per illum factis, antequam seip-
 sum idem presentasset pedibus capiteque
 nudus, & quin prius episcopus in eius col-
 lum iniecisset laqueum.

d c. ex tenore, 10. de sentent. excommunica.
 c. nuper a nobis, 19. §. fin. eod. tit. verum id
 nō fit pro omni crimine, vel pro omni pec-
 cato mortali, sed pro maioribus horrorem
 quendam habentibus, ut pro heresi, in ca.
 quoties, 1. q. 7. in incendiario, in cap. pesti-
 mam, 23. quest. 8. & pro aliis similibus a-
 trocioribus, in ca. viro, 12. questio. 2. fit &
 interdū absolutio. Itaque sine illa iurato-
 ria cautione, dicto capit. nuper 29. §. fin. de
 sentent. excom. Neque tamen iuramentum
 absoluit, quia post iuramentum absolutio
 est necessaria, c. quod in dubiis, 30. de sent.
 excommun.

e c. sacro, 48. de sent. excom. ca. ex parte, 23.
 c. venerabili, 52. eo. c. 2. tit. in Sext.

f ut in c. Odoardus, de solutionibus. idonea
 porro ei erit cautio qualiscunque ab eo po-
 terit dari, sufficit enim si faciat, quod in se
 est. ca. faciat, 22. q. 2.

g ca. si aliquando, 41. de sentent. excommun.
 ubi ratio, quod non fit voluntas summi

Pontif. id agere, & quod contingat ali-
 quando rescripta aut eo ignorante, aut per
 occupationē nimiam alio intento, vel per
 negligentiam, surripi impetrarique, iun-
 ge ca. super literis, ubi de hoc, de rescript.
 ad osculum tamen eius, qui absolvere po-
 test admissus, censetur absolutus, ca. cum
 olim, 12. de privileg.

h cap. 1. de his, quae vi metusue caus. fiunt.
 in Sext.

B i c. ad aures nostras, 24. de simonia, c. nullus
 episcopus, 1. qu. 1. Est enim ecclesiasticum
 ministerium & spiritale, & proinde nihil
 pro ea, sine crimine simonia exigi potest,
 pro eius praestatione. cap. ad nostram, c. cum
 ecclesie, de simonia.

k c. de catero, de sentent. excom.

l c. ex literis, 29. de offic. & potesta. iudi. de
 leg. c. ex parte. in fin. de offic. de leg. ca. 3. de
 vsur. c. 1. de raptorib. lib. 5. tit. 17.

C m ut clem. 1. §. fin. de pœnis. in c. eos qui, de
 sentent. excom.

C A P V T. XIII.

De pœna male excommunicantis.

SUPERIOR, ad quem per male excommu-
 nicatum recurritur, sententiā excommu-
 nicationis sine difficultate relaxare de-
 bet, & eum, qui protulit quāti interest, ex-
 communicare & ad impensas damnare, a-
 liaq; animadversione condigna punire. a
 Qui etiam excommunicaverit sine præ-
 cedente admonitione, quamvis iusta fue-
 rit excommunicatio, debet interdici per
 mensem ab ingressu ecclesie. Et alia nihil-
 ominus pœna multandus, si visum fuerit
 expedire. b Tenetur iniuste excommuni-
 cans excommunicato iniuriarū actione, c
 & crimine sacrilegii. d Quia non parum
 est e aut non leve infligere tantam pœnam
 innocenti. f Nisi forsitan, qui excommuni-
 cat, ex causa probabili erraverit, maxime
 si laudabilis opinionis existat. g

S C H O L I A.

a Sunt verba, c. 1. §. superior, de sent. excom.
 in Sex.

in Sext. simile in c. sacro 48. §. cumque ad-
 ner su, eo. tit. apud Gregor. Atq; in eo quod
 inter est aliquem non fuisse excommuni-
 catum, habetur ratio sumtuum litium, &
 aliorum eius causa factorum, c. in primis,
 2. quest. 1. l. si quando, C. unde vi. taxa-
 tione a iudice facta. ca. si de his qua vi me-
 tusse causa sunt, cap. constitutis, de pro-
 cura. Item & si propter illam excommuni-
 cationem iniustam excommunicatus fue-
 rit priuatus electione, & beneficia no fue-
 rit cōsequutus, alioquin nihilominus con-
 sequitur secundum Ioannem, quia il-
 lud interesse est circa rem, ca. si quis, de cle-
 ricis, 1. 2. quest. 2. cap. super causa. 2. quest.
 5. l. Iulianus, de actio. emt. secus si inter-
 esse esset extra rem, l. si sterilis, §. cum per
 venditorem, de actio emt. P. verum gloss.
 ad dictum c. sacro, §. cumque, ad verba ad
 interesse, existimat, tale interesse electionis
 & beneficiorum non habiturum non de-
 bere estimari.

b c. sacro, in principio, de sentent. excommu.
 & hac priuatio ingressus, inducitur ipsa
 iure per mensem; quo elapso etiam statim
 censetur eodem iure restitutus ad ingres-
 sum, c. si qui sunt. 81. dist.

c c. illud, & c. temerarium, 11. q. 3.

d c. non in perpetuum, 24. q. 3.

e hac ratio & exceptio sequens ponitur in d.
 c. sacro, §. cumq;.

f maxima quippe hac est pœna ecclesiasti-
 ca, c. corripiantur, 24. q. 3. ca. non adfera-
 mus, 24. quest. 1. quia separat a corpore
 Christi, quod est ecclesia. can. Engeltrud-
 am, 3. questio. 4. c. penult. de sentent. ex-
 communic.

g causa probabilis errandi, poterit esse fa-
 ctum alterius, quod quolibet etiam pru-
 dentes decipere potest, l. iuris ignorantia,
 & l. regula, de iuris & fact. ignorant. P. ut
 si putauerit ex iniusta causa fuisse moni-
 tionem, excommunicato significatam,
 forsitan quia fuit ei ostensa falsa relatio pu-
 blicationis; vel si existentibus dubiis pro-
 bationibus excommunicauerit, ca. cum

Bertholdus, de re iudic. Quemadmodum
 & qui habuit probabilem causam litigan-
 di, excusatur a condemnatione sumtuum
 litis, l. qui solidum, §. etiam, de legat. 2. ca.
 finem litib. de dolo & contuma.

DE INTERDICTO EC-
CLESIASTICO.

TIT. XVII.

CAPVT I.

- 1 Continuatio.
- 2 Finitio.
- 3 Diuisio interdicti.

Interdictum ecclesiasticum, inter pœ-
 nas & censuras ecclesiasticas annume-
 ratur. 4

Nihilque aliud est hoc interdictum, 2
 quam prohibitio, facta b ab his, qui pote-
 statem habent, c ob iustas causas pluribus
 personis, d & locis certis, e ne administrent
 aliqua sacramenta, aut celebrent diuina,
 aut exsequantur alia spiritualia, interim &
 donec satisfecerint imperatis. f

Interdictum hoc duplex itaq; vel per- 3
 sonarum, vel locorum, dum populus aut
 clerus, ciuitas aut prouincia, regnum, vel
 ex illis certa loca vel certæ personæ inter-
 dicuntur. g Rursum interdictum, vel a iu-
 re constitutum est, vel ab homine, vel ab
 utroque, quorum illud iuris, ligat priuile-
 giatos; aliud hominis non utique. h A iure
 supponitur interdictio communitas & ci-
 uitas, quæ permittit vsuras, nec expellit v-
 surarios. i Item communitas, quæ repræ-
 salias seu pignorationes publicas contra
 personas ecclesiasticas permiserit, nec eas
 reuocauerit intra mensem; k pro aliis et-
 iam quibusdam. l

SCHOLIA.

- a c. quarenti, de verbor. signific. Admonbo
 autem hic plures alias interdictorum spe-
 cies esse apud Iuriconsultos, qua circa pos-